

HRVATSKI PLANINAR

110 GODINA
100 GODIŠTA

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

VELJAČA

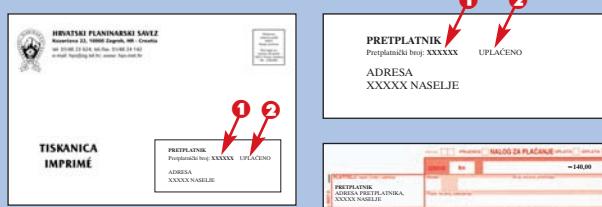
2008

2

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je **1. lipnja 1898.** Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom **»Naše planine«.**

PREPLATA za 2008. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PREPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PREPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenta!). Podrobnejne upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PREPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

HRVATSKI PLANINAR

Godište
Volume

100

Broj
Number

2

Veljača – February 2008

42

Uspjeh za pamćenje – Cho Oyu 2007

44

Uspomena na sir Edmunda Hillaryja

47

Pismo iz zavižanske zime

60

Australske vertikale

Godište
Volume

100

Broj
Number

TEMA BROJA

Priznanja Hrvatskoj ženskoj ekspediciji Cho Oyu 2007

SADRŽAJ

Uspjeh za pamćenje	42
Darko Berljak	
Ne pobjeđujemo planinu, već samog sebe (U spomen na sir Edmunda Hillaryja).....	44
Darko Berljak	
Pismo iz zavižanske zime	47
Ante Vukušić	
Spasimo tvrđavu Glavaš!.....	52
Ante Juras	
Put na Čvrsnicu	55
Tomislav Friščić	
Australske vertikale	60
Darko Berljak	
Kazalištari – planinari	62
Vladimir Jagarić	
Godišnja skupština planinarskog društva	66
Antun Lovrić	
Nad Vugrovcem	68
Jasna Žagar	
Put.....	71
Sakib Kliko	
Planinarski putovi	74
Vijesti	79
Kalendar akcija	80

SLIKA NA NASLOVNICI

Večernje rumenilo na Zavižanu

foto: Ante Vukušić

Uspjeh za pamćenje

Najviša priznanja ženskoj alpinističkoj ekspediciji »Cho Oyu 2007«

Darko Berljak, Zagreb

P osjednjih petnaestak dana 2007. godine, članice hrvatske ženske alpinističke ekspedicije »Cho Oyu 2007« proveli su primajući mnogobrojne nagrade i priznanja za ono što su u teško ponovljivom stilu ostvarile prošle jeseni na šestom po visini vrhu svijeta, Cho Oyyu u Himalaji.

Uz to što se poznati svjetski proizvođači planinarske i alpinističke opreme (npr. »Ferrino«, »Northland«, »Camp«) reklamiraju kao sponzori te ekspedicije, članice ekspedicije primile su posebna priznanja i novčane nagrade u svojim županijama i gradovima (posebno u Zadru i Rijeci) te u svojim matičnim planinarskim društvima. Zanimljivo je da se ekspediciji koja je u pogledu sponzorstva prošla gotovo nezapaženo u Gradskom poglavarstvu Grada Zagreba, isto dogodilo i s prizanjima nakon ekspedicije. To se jedino može tumačiti izostankom sustava i ocjena vrijednosti u nadležnim gradskim uredima ili nekim predrasudama prema HPS-u još od neuspješnih »preuzimanja« planinarskih domova na Medvednici prije nekoliko godina.

Hrvatske himalajke – najbolja ženska ekipa prema izboru Sportskih novosti (s Blankom Vlašić, najboljom hrvatskom sportašicom u 2007. godini)

POSEBNO PRIZNANJE HOO-a 2007. „ŠPORTSKI POTHVAT GODINE“

Primanje posebnog priznanja Hrvatskog olimpijskog odbora za športski pothvat godine

No i bez toga, priznanja i nagrade koje je ekspedicija primila, najveće su koje se mogu dobiti u sportskim okvirima. Najveći pustolovno-sportski portal u Hrvatskoj, »Adventure sport«, od svojih je pet godišnjih priznanja, ekspediciji »Cho Oyu 2007« dodijelio dva, proglašivši ekspediciju najvećim »adventure događajem u 2007. godini«, a same djevojke »adventure ekipom godine«.

Najveće sportsko priznanje u Hrvatskoj već 56 godina dodjeljuju »Sportske novosti« iz Zagreba, a njegova je posebna vrijednost da izborne obavljaju stručne komisije, već se pobednikom u pojedinoj kategoriji postaje nakon anonimnoga glasanja čak 365 hrvatskih sportskih novinara. Ekspedicija »Cho Oyu« proglašena je najboljom ženskom ekipom u 2007. godini.

Nekoliko dana poslije, na »Velikom danu hrvatskog sporta«, koji u Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« tradicionalno organizira Hrvatski olimpijski odbor, sve sudionice (i dva

muška sudionika) ekspedicije »Cho Oyu« primile su plakete, a ekspedicija Posebno priznanje Hrvatskoga olimpijskog odbora za športski pothvat godine.

Dodajmo tome da je još na prvom javnom predavanju Hrvatski planinarski savez dodijelio Zlatni znak HPS-a svima koji su sudjelovali u ekspediciji, a na Novogodišnjoj je sjednici Izvršni odbor HPS-a proglašio tu akciju najvećim planinarskim uspjehom u 2007.

Krajem 2007. u Varaždinu je otvorena izložba radova »Moji doživljaji Himalaje«, akadem-slikarice Jelene Dabić, sudionice ekspedicije, koja je izložila dvadesetak crteža i akvarela.

Predavanja o Prvoj hrvatskoj ženskoj ekspediciji »Cho Oyu 2007« već su održana u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Zadru, Mojstrani, Varaždinu, Jastrebarskom, Đurđevcu, Karlovcu i Gospiću, a mnogo je zainteresiranih i u ostalim sredinama. Dogovor o predavanju u drugim mjestima gdje postoji interes može se ostvariti preko Ureda HPS-a.

Ne pobjeđujemo planinu, već samog sebe

U spomen na sir Edmundu Hillaryja

Darko Berljak, Zagreb

Učetvrtak 10. siječnja ove godine od srčanog udara u bolnici u Aucklandu na Novom Zelandu umro je sir Edmund Hillary. Tog dana zastave te države spuštene su na pola koplja u novozelandskom parlamentu, u pristaništu Auckland i Bazi Scott na Antarktiku, u Nepalu su tisuće Sherpa zapalile uljанице, moleći se za njegovu novu ljudsku reinkarnaciju, a mnogi planinari i alpinisti u svijetu, ali i oni koji to nisu, sjetili su se tog čovjeka i njegovog doprinosa ljudskoj povijesti.

Bio je najpoznatiji kao alpinist, koji se zajedno sa Sherpom Tenzingom Norgayem prvi popeo na najviši vrh svijeta Chomolungmu, odnosno Mount Everest. Popeo se i na mnoge druge visoke vrhove te se uvrstio među značajne istraživače Antarktika i Arktika.

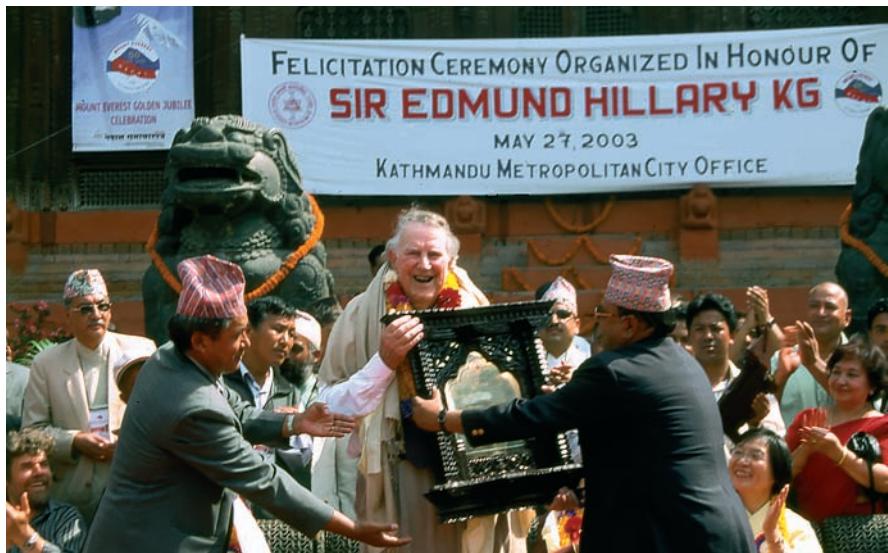
Edmund Percival Hillary rodio se 20. srpnja 1919. u mjestu Tuakau na Novom Zealandu. Po zanimanju je bio pčelar, od rane mladosti penjao se po novozelandskim planinama i stijenama, a sa svojih 195 cm bio je neuobičajno visok za alpinista. Prvi puta je posjetio Himalaju u maloj novozelandskoj ekspediciji 1951., a godinu dana kasnije u izvidničkim pripremama za englesku ekspediciju Everest '53 došao je na Cho Oyuu do 6650 metara. U povijest je ušao 29. svibnja 1953. godine u 11:30 po lokalnom vremenu kada se s Tenzing Norgayem prvi popeo na 8850 m, na vrh Mount Eve-

resta, najviše planine našeg planeta. Iako nevažan podatak, jer se radilo tek o kojem metru i samo nekoliko sekundi, zauvijek će ostati tajna tko je od njih dvojice prvi došao na vrh, jer su na to pitanje uvijek jednako odgovarali: »...došli smo gotovo istovremeno«. Nakon ekspedicije, engleska kraljica Elizabetha II., čija je krundba bila baš na dane uspona, dodijelila mu je plemičku titulu.

U sljedećih nekoliko godina, Edmund Hillary, osim što je često odlazio u Hima-

laju, 4. siječnja 1958. godine, nakon Amudsena i Scotta s početka 20. stoljeća, vodio je treću skupinu koja je došla na Južni pol, pri tome koristeći »snježna« vozila u čijoj je konstrukciji sudjelovao i Hillary. Nakon toga, s motornim čamcima u ekspediciji »Od oceana do neba« istraživao je rijeku Ganges od ušća do njenog izvora. Još nekoliko puta bio je na Antarktiku, a 1985. u dobi od 65 godina s Neilom Armstrongom, prvim čovjekom koji je došao na Mjesec s malim dvomotornim zrakolovom spustio se na Sjeverni pol. Bio je predan zaštitnik prirode, posebno one planinske. Krajem osamdesetih postao je veleposlanik Novog Zealanda za Indiju, Nepal i Bangladesh sa sjedištem u Delhiju. Prije pet godina, 2003. godine Edmund Hillary vrlo je aktivno sudjelovao u svim jedno-dnevnim događanjima u Kathmanduu prilikom obilježavanja 50. obljetnice uspona na Mount

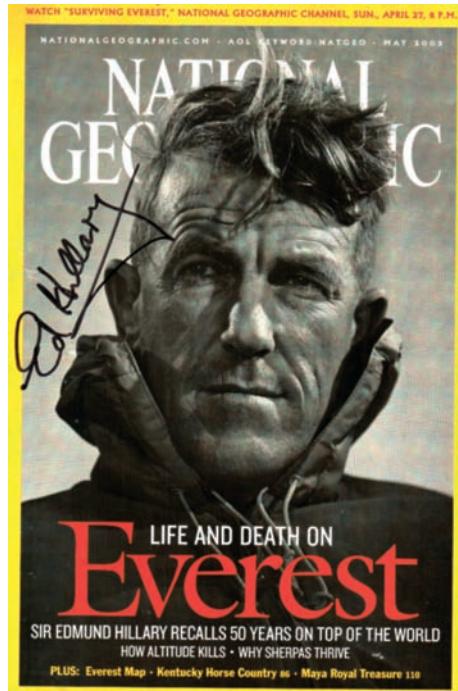
DARKO BERIJAK

U prigodi 50. obljetnice uspona na Mount Everest 2003. godine Hillary je proglašen počasnim građaninom Nepala

Everest, kada je i proglašen počasnim građaninom Nepala. U to vrijeme broj 5/2003 »National Geographica« bio je posvećen proslavi obljetnice uspona na Everest sa slikom Hillaryja na naslovnici (desno dolje je slika s njegovim originalnim potpisom autoru ovog teksta).

Međutim, svi se slažu da je od tih impresivnih podviga, još veći – humanitarni rad koji je Edmund Hillary desetljećima obavljao u Nepalu. Ustanovio je zakladu Himalayan Trust putem koje je izgrađeno na desetke škola i zdravstvenih ustanova, posebno u području Solu Khumbu gdje živi narod Sherpa. Ne jednom, i sam Hillary gradio je te objekte, zidajući ili izvodeći tesarske rade u kojima je isto bio majstor. Sherpe su ga smatrali velikim dobročiniteljem, gotovo božanstvom. U državi u kojoj ni u glavnom gradu nije jednostavno školovanje, Hillary je daleko od prometnica i većih naselja, na visinama između 3000 i 4000 metara sagradio brojne škole i omogućio Sherpama naobrazbu koja im je omogućila sigurnije i kvalitetnije sudjelovanje u stranim ekspedicijama i trekkinzima te bavljenje turizmom čime su si osigurali bolji standard u toj siromašnoj zemlji. U pokrajini Solu Khumbu Hillary, odnosno zaklada Himalayan Trust koju je on osnovao i vodio, sagradila je 27 škola, 2 bolnice i 12 ambulanti. No, mnogi Sherpe nakon tih škola

nastavili su naobrazbu i na učilištima diljem svijeta te postali liječnici, inženjeri i sl. Zato nije čudno da su Hillaryju još za života podigli spomenik u prvoj i najvažnijoj od svih škola, u mjestu Khumjung tri dana hoda od Mount Everesta. Isto tako, rijekost je da slika živog

čovjeka (ako nije neki kralj ili kraljica) bude na novčanicama u opticaju, a to je slučaj s Edmunda Hillaryem i pet novozelandskih dolara. Tu novčanicu Hillary je originalno potpisao prošle godine prilikom dolaska u Kathmanduu i večere kod Tashi Jangbu Sherpe, bivšeg predsjednika Nepalskog planinarskog saveza i velikog prijatelja hrvatskih himalajaca (slika gore).

Nažalost, to je bio i njegov posljednji posjet Nepalu. Hillary je obilazeći Nepal nezgodno pao, prevezen je na Novi Zealand i nakon toga se nije mogao opraviti te je nekoliko mjeseci ležao u Aucklandu u bolnici u kojoj je i umro. U tom gradu je 22. siječnja pokopan sa svim

državničkim počastima, a njegov pepeo je prosut po morskim zaljevima u okolini koje je toliko volio. Uz brojne znakove zahvalnosti, nepalska vlada poznati mali aerodrom u Lukli ispod Everesta nazvala je »Aerodrom Hillary – Tenzing«.

Edmund Hillary napisao je nekoliko knjiga, koje nažalost nisu prevedene na hrvatski, no u slovenskom prijevodu je izdana 1981., možda njegova najbolja knjiga: »Ni zmage brez tveganja«. U njoj je napisana poznata Hillaryeva izjava, bezbroj puta uporabljana i citirana među planinarima i alpinistima: »Ne pobijedujemo planinu, već samog sebe.«

Članovi HPD-a »Pliva« u jesen 2006. ispred spomenika Hillaryu u Khumjungu

Pismo iz zavižanske zime

Ante Vukušić, Zavižan

Zavižanski dom, navršio je eto, 80 godina. Osamdeset godina, pa što? Ni mnogo ni malo, reći će netko zavaljen u udobnoj fotelji. Da, u pravu je, malo u životu planine u kojoj vjekovima huče oluje i za kratkih ljeta iznenađuju bure i gromovi – ali mnogo u životu naraštaja ljudi životom i djelom vezanih za zavižanski dom. Mnogo je vremena prošlo od Krajačeve začetne ideje, izgradnje, ostanka i opstanka, prvih dolaznika i prolaznika, i još prije izgradnje doma, od kosaca, žetelica, pastira, šumara, lugara i drvosječa, kojima su nebo i smrekova grana, ili šimla u suhozidnu stanu bila pokrivač, a oštra tvrdača, mrazna ili mazna, podmetač.

Velebit je otac i majka, očuh i mačeha, hranitelj i branitelj, od kolijevke do groba sudbina svojih žitelja gorštaka. Kolijevka, odrastanje, život, rad i mrtvački lijes. Sve, baš sve, vezano je uz planinu, uvijek ponosnu i dragu. Često okrutnu i beščutnu, onu koja ne opršta greške ni grijeha.

Je li itko ljepše opisao ovaj dio sjevernog Velebita od Krajača, Hirca, Rossija... začetnikâ hrvatskog planinarstva? S njima je započela era puna novih spoznaja o Velebitu. Dodoše novi ljudi da prođu utabanim stazama Podgoraca i dive se ljepoti njihove planine – divljoj, neprohodnoj, nepokorenoj ljepoti. Pronašli su među goršacima majstore životnog iskustva koji

ANTE VUKUŠIĆ

Velebit je otac i majka, očuh i mačeha, hranitelj i branitelj, od kolijevke do groba sudbina svojih žitelja gorštaka. Kolijevka, odrastanje, život, rad i mrtvački ljes. Sve, baš sve, vezano je uz planinu, uvijek ponosnu i dragu. Često okrutnu i beščutnu, onu koja ne opršta greške ni grijeha

isklesaše kamen, istesaše građu, iscijepaše šimlu, sagradiše kuću na Zavižanu. U živoj stjeni usjekoše Premužićevu stazu i zametnuše klicu planinarstva na Velebitu. Davno na velebitskom kamenu nestadoše zagrebotine njihovih planinarskih, brukvicama potkovanih cokula, no ostadoše staze i kuće na korištenje i skrb novim naraštajima gorštaka, planinara i svih dobronamjernih posjetitelja planine.

A koliko je od tada uloženo truda, muke, znoja i novca? Nemjerljivo. Na početku bez ceste, sve je građeno od priručnog materijala. Kamen je klesan na mjestu gradnje, odvaljen od Vučjaka, šljunak za žbuku kopan je u Kosi. Vapno za vezanje žbuke iz paljenih vapnenica

za Vučjakom i pod Križićin. Grede su tesane u Icincu, letve s istočne strane Vučjaka, šimla cijepana u Ruji i na samaru dopremljena. Leđa i ramena podgorskih težaka ponijela su golem teret izgradnje.

Rat, drugi svjetski, sve je to odnio i po završetku trebalo je početi sve ispočetka. Uspostavom visinske meteorološke postaje Zavižan nastala je potreba stalne prisutnosti čovjeka. Nije to bilo lako ni jednostavno. Do tada, dolaskom jeseni i prvih hladnih dana svi su napuštali planinu. Stočari sa svojim blagom, košci i žetelice, lugari i šumari, planinari, pa i dotadašnji opskrbnici i domari Planinarskog doma Zavižan prepustali su kuću i planinu surovim čarima

zime, hladnoći, snijegu, buri i mećavama. Spuštali su se u Podgorje i čekali novi uzdig.

Prvi zaposleni meteorološki motritelj na Zavižanu bio je Nikola Miškulin iz Velikih Brinica, sela poviše Gornjeg Starigrada, odakle je bio i predratni opskrbnik i graditelj kuće na Zavižanu Ivan Modrić. Njegovo ime često se po dobru spominje u starim brojevima »Hrvatskog planinarina«.

Godine 1962. Nikoli Miškulini pridružio se još jedan Podgorac – Drago Vukušić iz Gornje Klade i ostao na tom radnom mjestu sve do odlaska u mirovinu. I još više – ugazio je prtinu sinovima i unucima, prenio klicu ljubavi rodnog Velebita.

Kakvi su uvjeti za opstanak bili tada, sad je teško i zamisliti. Kožun od ovčje kože bio je najbolji Gore-tex. A u njem se često išlo i u postelju. Voda se preko noći smrzavala i na štednjaku.

Izgradnja šumske ceste uveliko je promijenila i olakšala uvjete življena, smanjeni su troškovi dostave materijala za radove na domu,

olakšana je opskrba, što je do tada bilo jedino moguća na samaru, na leđima čovjeka ili mule.

Ovdje treba spomenuti suradnju šumara i neke od većih pomoći ovom domu još od same izgradnje. Pod okriljem šumarskog nadzorništva u Senju, a pod nadzorom kr. lugara Jakova Vukušića kao poslovođe, izvedeni su mnogi radovi u svrhu turizma i na dobrobit stanovaštva, kao što su putići s mostićima i tunelićima u Zavrtnici, cesta za Velike Brinice, cesta za Donji Starigrad, a među ostalim i potporni zid dvorišta ispred zavižanskoga planinarskog doma.

Trasa ceste Oltari – Veliki Lom bila je prvo ucrtna po zapadnoj strani Pivčevca, no šumarski inženjer Župan samoinicijativno je izmijenio trasu i cestu proveo preko Zavižana. Istina, bilo je to na uštrb Premužićeve staze, ali na dobrobit planinarskoga doma. Na njegov je poticaj izgrađen i odvojak do podnožja meteorološkoga kruga. Radilo se sve ručno.

Ing. Stipe Tomljanović zaslužan je za dovršetak ceste do samoga doma te za izgradnju

ANTE VUKUŠIĆ

dalekovoda i trafostanice za dolazak struje. Šumari su zaslužni i za asfaltiranje odvojka ceste od Vukušić Ripišta do doma. One koji kažu da je taj asfalt nagrdio prirodu pozivam neka dođu prenijeti na ramenu drva za samo jednu zimu.

Kolika je povezanost šumara i ovoga doma svjedoči i upis u knjigu dojmova od 20. kolovoza 1955.: »Velebit je dika, a Zavižan i okolica je kruna dike naše lijepo struke šumarske.« Te riječi napisao je ing. Juraj Sabolić, tadašnji upravitelj šumarije Krasno nekoliko sati prije nego što je tragično preminuo ispred samog doma. A te riječi prepisane su na njegov nadgrobni spomenik na groblju u Krasnu, gdje i sada svjedoče tu povezanost.

Rijetki pamte da je šezdesetih godina prošlog stoljeća u ovom domu bio stalni postav JNA za vezu. Odselili su 1964., kada je dovršena za tadašnje uvjete suvremena PTT zgrada na Velebitskoj Plješivici i tamo se pridružili poštanskim dežurcima. Godinama su dežurci bili prvi susjedi zavižanskim meteoroložima i domaćima. Zanimljivo je da se u 35 godina na dežur-

stvu izmjenilo više od 40 momaka. Širok krug poznanstva u velebitskoj samoći!

Zavižanski je dom već dugo obavještajna točka GSS-a, još dok su se nesreće prijavljivale na telefon 37-316. A dom je sa svijetom bio povezan induktorskim telefonom preko pošte Krasno. Prvi telefonski vod bio je vlasništvo Državnoga hidrometeorološkog zavoda. Zimi su bili česti prekidi, zbog inja i pada stabala. Uspostavom UKV veze, vod je napušten.

Prvi nužnik na ispiranje izgrađen je prilikom proširenja doma 1968. godine. Zbog potешkoća s vodom nije dugo radio. Potrebama je služio vanjski nužnik, ljeti obilat muhamama, a zimi – jama puhaljka.

Godine 1991. dograđen je skladišni prostor i ponovno uređen sanitarni čvor, a tek 2007., za 80. rođendan doma, odvojen je nužnik domara i meteorologa od nužnika posjetitelja. Godine 2006. u živoj je stijeni iskopan, bez stroja, prostor za drvarnicu, dva nužnika i kupaonicu. Na novi i na stari dio stavljena je betonska ploča, uređeni su kanalizacijski odvodi, obnovljene vodovodne i električne instalacije, sve je

ANTE VUKUŠIĆ

obloženo u keramičke pločice, podne i zidne. Uvedeno je centralno grijanje, 2006. u meteoroškidelj, a 2007. u ostali. Postavljeni su lamineati u spavaće sobe na katu. Nabačeno je još malo šminke na 80-godišnju staricu. A to je omogućeno uz veliku pomoć dobrih ljudi iz HPS-a, Ministarstva turizma, Elektroprojekta, Ine, Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, DHMZ-a i obitelji Vukušić (kod autora su podaci tko je što napravio). A o tome kolike su potrebe dalnjeg poboljšanja uvjeta svjedoči i činjenica da imamo najskuplju vodu u državi – cisterna od 8 kubika stoji 1472,54 kuna.

Sama je kuća više puta preživjela oštećenja od udara groma i samo srećom nitko nije stradao. Još postoji rupa u opšavu prozora, a i cisterna za vodu oštećena je nekoliko puta. Gotovo svaka grmljavina ostavi poneki ožiljak na obližnjem Vučjaku, trafostanici ili dalekovodu. Dom ipak dobro prkosí orkanskim vjetrovima uzmemli li u obzir da je dio kuće napravljen od brvana i da su ta brvna prilično trula. Neizbjježno je i pitanje proširenja kuće i izgradnje veće cisterne za vodu te dogradnje manjih soba, jer su prošla vremena skupnih spaona. I planinari sve više prigovaraju hrkačima, smrdljivim čarapama...

Još uvijek se neki čude tome što dom nosi ime »Zavižan«, a izgrađen je na padini vrha Vučjaka. Stari Podgorci, kad su išli kosit na taj dio Velebita, govorili su da idu kosit na Zavižan, premda je svaka livada u okolini imala svoje ime. Taj je naziv preuzet od domaćeg živilja, a posebno se ukorijenio uspostavom meteoroške postaje. Jedino su Lukovčani dom zvali kuća za Kosicom, po sedlu sjeverno od Križića.

Mojoj su obitelji na Zavižanu bili treći čvrsti stanovi. Stalan stan bio je u Gornjoj Kladi, prvi ljetni stanovi na Babrovači, drugi na Vukušić Dulibi, treći na Vukušić Katuništu i četvrti u Škrbinim Dragama. U svakom od tih stanova boravilo se odreden dio godine, ovisno o poslu.

Uspostavom Nacionalnog parka i uz sve-srđno zalaganje njegovih djelatnika očekujemo novu dobrobit i zaštitu planine. Ne u zabranama i svakojakim ograničenjima već i u očuvanju spomena na težak život u planini. Da možemo reći: stočari nisu zauvijek nestali s Velebita. Sve dok postoje ostaci starih stanova, dok postoji i

posljednji proljetni uzdig ili makar sjećanje na sve to. I nije zauvijek nestalo, dok sjedeći na klupi ispred doma možete gledati igru razdražanih janjaca, jarića, ždrebadi, pasa čuvara. Možda su i tu Vukušići, živi spomenici tih prošlih teških, ali lijepih vremena.

Posebno se ponosim što je moja obitelj aktivno prisutna u ovom domu više od polovice njegova životnoga vijeka, gotovo pola stoljeća. Mi nismo došli u Velebit puniti baterije ni tražiti snagu. Mi smo tu rođeni, Velebit je naša snaga, naš dom, a mi njegova duša.

Za to su vrijeme prošle rijeke planinara, šumara, izletnika, raznih posjetitelja. Mnogi se vraćaju svake godine. Mnogi su otisli zauvijek, pamtimi ih i često spominjemo prepričavajući uspomene na njih uz toplu peć.

Teret održavanja čistoće podnio je uglavnom ženski dio obitelji. Poslije svake su skupine posjetitelja, moja mama, moja supruga, sestra, kćer, nevjesta, klečeći izribale podove u spavaonicama i blagovaonicama da bi čisti dočekali sljedeće posjetitelje. Nije nekad bilo ni perilice rublja, ali na čistoću i toplinu u ovom se domu uvijek pazilo. Samo netko nenajavljen i u lošim uvjetima zatekao je hladnu blagovaonicu. Eto, dočekali smo da su i u sobama radijatori i da je barem malo bolje nego u zamrzivaču.

Volio bih da se proslava 80 godina ove kuće nije svela samo na jedan dan i dva broja »Hrvatskog planinara«. Pozivam sve koji imaju što reći, lijepo ili manje lijepo, neka pišu za Hrvatski ili Lički planinar – sigurno ima podataka koji nisu poznati ni HPS-u, ni meni. Obradovat ćete me svakom starom fotografijom doma ili Velebita.

Ovo je moja tridesetpetna zavižanska zima. Ne znam ni jednu koja nije bila zuba – neka manje, neka više. Mnoge su razbjesnjene oluje prohujale u ovih 35 godina, mnogi su snjegovi zatrpalili vrata i prozore. Mnoge su bure čupale stara stabla, inje lomilo smreke. Mnoge su magle zaklanjale pogled na velebitske ljepote, more, otoke. A opet, s proljećem su se livade plavile od šafrana. Mnoge sam izlaske sunca dočekao na Vučjaku, Velikom Zavižanu, Jezerima, nogu mokrih od rose, srca ushićena ljepotom. Mnogih sam večeri ispratio sunce na smrjav i po njemu poslao pozdrav svojim najmilijima, pozdrav iz zavižanske samoće.

Spasimo tvrđavu Glavaš!

Planinari Šibensko-kninske županije u zaštiti povijesne baštine

Ante Juras, Šibenik

Gotovo da nema planinara koji na popularnoj stazi od kijevskog Glavaša do vrha Dinare (1831 m) nije zastao zadivljen pred ostacima veličanstvene tvrđave Glavaš. Nalazi se nad istoimenim selom, nedaleko od ceste Kijevo – Glavaš – Uništa, koja Dalmaciju spaja s Bosnom. Smještena na strmom obronku, predstavljala je vrlo povoljnu stratešku točku za obranu Cetinskog polja i okolnog područja od Turaka. Danas, još uvijek dobro očuvana, svjedoči o neprestanim borbama na našem tlu, posebno za dugotrajne turske invazije, budi znatiželju i poziva na angažiranje za njezino daljnje očuvanje.

Nekoliko je verzija priče o postanku utvrde Glavaš i dvojbi o vremenu njezina nastanka. Ipak se, kao godina izgradnje najčešće prihvata 1356.

Lovrić u Bilješkama o Putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa opisuje utvrde i ruševine starih gradova oko Cetine i spominje Glavaš, navodeći kako je bio prijestolnicom bana sve do 1522. godine kada su ga zauzeli Turci. Stjepan Zlatović, šibenski franjevac, povjesničar i arheolog, pak, smatrao je tvrđavu nekadašnjim Cetingradom, iako je mišljenje kasnije mijenjao, dok je Lujo Marun, osnivač hrvatske arheologije i istraživač starohrvatskih spomenika između Cetine, Krke i Zrmanje, i nadalje zastupao mišljenje da je Glavaš zapravo bio Cetingrad. Uvaženi povjesničar dr. Ferdo Šišić zastupa mišljenje o Glavašu kao nekadašnjem srednjovjekovnom gradu Labu i datira ga u vrijeme između 1423. i 1495. godine. Točno je ipak da su utvrdu držali Turci sve do 1718.

Gradina Glavaš – jedinstven prizor na početku uspona prema vrhu Dinare

Danas, još uvijek dobro očuvana, gradina Glavaš svjedoči o neprestanim borbama na našem tlu, budi znatiželju i poziva na angažiranje za njezino daljnje očuvanje

godine, da je poznata i pod imenom Dinarić, a arheološka i druga istraživanja potvrdit će točnost njezina prvog spomena i postojanja, te njezinih vlasnika.

Planinari Šibensko-kninske županije, osluškujući želje posjetitelja Dinare, prvenstveno planinara i drugih ljubitelja prirode i poštovatelja povijesne baštine, žitelja ovoga kraja, a i struke, odlučili su pristupiti aktivnostima na očuvanju ove hrvatske srednjovjekovne tvrđave pod geslom »Spasimo Glavaš!«. Inicijativa je potekla od Udruge »Tvrđava Čačvina« iz Splita i njezina predsjednika mr. Zdeslava Boškovića. Ovu udrugu osnovala je grupa gradana s ciljem zaštite i obnove starih tvrđava s područja sliva rijeke Cetine, ali se opseg njihova djelovanja ubrzo proširio i na niz drugih srednjovjekovnih spomenika kulture u Dalmatinskoj zagori i gotovo cijeloj Dalmaciji, uglavnom nepoznatih široj kulturnoj javnosti. U relativno kratkom vremenu uspjeli su potaknuti restauraciju niza izvanredno značajnih fortifikacijskih sklopova, ali i spomenika sakralne i svjetovne arhitekture. Upravo je zalaganjem članova ove udruge spašena od urušavanja i propasti tvrđava Čačvina iznad Trilja, čije ime udruga nosi.

Inicijativu udruge »Tvrđava Čačvina« podržali su i Kninski muzej, Općina Kijevo i šibenski konzervatori, a prvi pokušaji čišćenja tvrđave zarasle u travu i korov vezani su za HPD »Sinjal 1831« iz Kijeva. Ovo mlado planinarsko društvo, okupljeno oko Marka Gojevića, uspješnog pokretača svih planinarskih aktivnosti na Dinari i rodnom Glavašu, bilo je domaćinom pedesetorici planinara iz šibenskog »Kamenara« i »Svetog Mihovila«, te vodičkog »Klen«, koji su, zajedno s domaćinima i predstvincima udruge »Tvrđava Čačvina«, sredinom

ANTE JURAS

Podnožje tvrđave temeljito je očišćeno

listopada 2007. započeli s akcijom »Spasimo Glavaš« i očistili tvrđavu i okoliš od vegetacije, a urušeno kamenje deponirali u blizini radi ponovne ugradnje. Uskoro se može očekivati

ŽELJKO POLAK

Detalj zida na utvrdi Glavaš

Nakon uspješno obavljenog posla, snimak za uspomenu

cjelovitiji i stručni početak obnove, pa će ova planinarska akcija za spas značajnog povijesnog spomenika omogućiti lakši i bolji pristup konzervatorima i arheolozima. U tijeku je izrada kvalitetne projektne dokumentacije i arhitektonsko snimanje utvrde za što je sredstva osiguralo Ministarstvo kulture, a budući da je Glavaš jedan od simbola Kijeva, mogu se očekivati i drugi oblici potpore, donacije i sponzorstva za projekt obnove Glavaša.

Tvrdava, duga oko 40 m i široka 20 m, s izrazitom okruglastom kulom, ima obilježja vojnog graditeljstva iz kasnog srednjeg vijeka. Arheoloških snimanja do sada nije bilo, a kad se tome pristupi, kao i iskopavanjima u obližnjoj Pekasovoj dragi, gdje je otkriveno nekoliko grobova, precizno će se odgovoriti na još uvijek otvoreno pitanje kada je sagrađena ova utvrda.

Glavaš će nas i nadalje, uvijek podsjećati na spretne ruke svojih graditelja, prošla stoljeća kraljeva, kneževa i begova, žestokih okršaja i bitaka, pobjedničkih i izgubljenih, na klučna mesta i događaje iz naše povijesti. Tvrđave

utjelovljuju dušu i način života iz naše davne prošlosti.

Planinari iz Šibensko-kninske županije, u suradnji s udrugom »Tvrđava Čačvina«, nastaviti će aktivnosti na obnovi Glavaša, na ponos hrvatske povijesti i naše Dinare. U planu su i razne promidžbene aktivnosti i suradnja sa šibenskim Filateličkim i numizmatičkim društvom na izradi prigodne dopisnice i poštanske marke, eventualno suvenira s likom tvrđave i tome slično. Podršku i prijedloge za uključivanje u naše aktivnosti na obnovi Glavaša očekujemo od svih hrvatskih planinara, posebno od sudionika godišnjih tradicionalnih uspona na vrh Dinare povodom Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, kao i onih koji individualno ili u grupama pohode najviši vrh Hrvatske. Infrastruktura planinarske staze iz naselja Glavaš ojačana je planinarskom kućom »Glavaš« (550 m) s dvanaest kreveta i planinarskim skloništem »Martinova košara« na polovici puta do vrha. Zaštita povijesne baštine na našim planinama i naša je zadaća.

Put na Čvrsnicu

Čvrsnica – (bivša) zaboravljena ljepotica

Tomislav Friščić, Ivanec

Prije kojih pet godina upoznao sam na jednom planinarskom druženju skupinu planinara iz Zagreba, koji su me tom prilikom pozivali da s njima krenem na planinu Čvrsnicu u Hercegovini. Što zbog drugih planova, što zbog obveza, unatoč opisu u superlativima i dugim nagovaranjima, ipak nisam išao.

U proljeće prošle godine, opet na jednom planinarskom druženju, upoznao sam planinare baš iz Hercegovine, točnije iz Tomislavgrada. Istina, žive u Zagrebu, ali vole svoj kraj i posjećuju ga, a osobito planine. Ovaj put nije bilo mnogo nagovaranja i vrlo smo se brzo dogovorili.

Umjesto uobičajenim smjerom, kroz Liku, prema savjetu prijatelja ipak odlazimo istočnjom, kraćom varijantom, koja je, što se poslije pokazalo, kraća samo po kilometrima. Dok automobili grabe po srpanjskoj vrelini prema Okučanima i graničnom prijelazu, gledam u kartu i na njoj naše odredište. Čvrsnica ili Čvrstnica, sa svojih 2228 metara i vrhom Pločnom, treća je po visini planina u BiH. Osim najvišega, ima još desetak vrhova viših od 2000 metara. Okružena je Neretvom s istoka, njezinim pritocima Doljankom sa sjevera i Drežankom s juga, te Dugim poljem i Vran planinom sa zapada. Iako s druge strane granice, pripada hrvatskom etničkom području, tako da je Hrvati u BiH drže hrvatskom planinom, ističući da je Pločno »najviši vrh Hrvata«.

Uvijek volim skupiti što više podataka o kraju koji posjećujem, a osobito o planinskim putovima i prilazima. Taj sam se put koristio literaturom iz vremena bivše države i zbog toga danas nepouzdanom – pregazio ju je Zub vremena ili, u prijevodu, ratna zbijanja. Svi novi tekstovi koje sam pronašao ili kopiraju one stare ili govore vrlo šturo o novostima na planini te očito nisu najvjerojatniji. Unatoč

informatičkoj revoluciji i sveprisutnom internetu, ima vrlo malo pouzdanih podataka o sadašnjem stanju na planini i oko nje.*

No, zato fotografije već na prvi pogled djeju zbilja čarobno i više nego obećavajuće. Ostale su mi u sjećanju dvije fotografije s interneta: tri terenca, jezero, rijetka trava, planina sa snijegom u pozadini. Piše da su snimljene ispod Čvrsnice. Možda jesu, ali moglo bi proći i kao safari u Africi ili kao neka alpska dolina.

Dolazimo do Stare Gradiške, a potom i do kolone što vodi preko Save u Bosansku Gradišku. Tu ulazimo u Bosnu i Hercegovinu, odnosno na područje Republike Srpske. Da ovdje žive Srbi, a očito i vladaju, vidi se na svakom koraku. Jao vama koji se ovdje nađete, a niste imali prilike učiti cirilicu: doslovno su svi putokazi na tom pismu. Subota je i svadba prolazi gradom. Vijori se nekoliko zastava srpskih boja, ali »ljiljana« nigdje. U gradu se prodaje doslovno sve: na rubnicima uz cestu žene vezu stolnjake, štand do štanda, djeca zaustavljuj automobile i nude cigarete i CD-e. Mađarska s početka 90-ih? Čista nula prema ovome! Plastika, žive i zaklancane svinje, lonci i kotlići, pilići, auti, tekstil, gnojivo... sve uz cestu prema Banja Luci. Ima robe sa svih strana. Osobito dobro prolazi slovenska, ali ni naši »Ledo« i »Vegeta« ne stoje loše. I još nešto: Kuvajt je zemlja nafte, ali sigurno nema toliko benzinskih crpki na jednom kilometru, kao na dionici od granice prema Laktašima.

Prolazimo i jedinom autocestom u BiH, ako se nekoliko kilometara od Laktaša do Banja Luke može tako nazvati. Prolaz kroz Banja

* Opširan opis Čvrsnice, s novijim podacima, može se naći u Poljakovom vodiču »Hrvatske planine«, str. 598-607 (Zagreb, 2007). Op. ur.

Impresivne stijene planine Čvrsnice

Luku posebna je priča. Zaobilaznici ni traga. Prolazimo kroz bezbroj semafora te, konačno, vozimo dolinom Vrbasa. Prekrasan kanjon i rijeka što vrluda.

Nekoliko kilometara prije Jajca ulazimo u hrvatsko područje. Vidimo to po hrvatskom stijegu na jednoj hidroelektrani, ali i po kućama i okućnicama, koje su ovdje drugačije. Nastavljamo prema Donjem Vakufu. To je treća zemlja: ovdje uglavnom žive Bošnjaci. Rat kao da je jučer završio: porušene kuće, oronule zgrade, napuštene i opljačkane tvornice. Bugoj-

no je oveći grad, ali i u njemu se očito teško živi. Skrećemo prema Kupresu. Cesta se cijelo vrijeme penje kroz veličanstvene crnogorične šume. Opet kao da smo došli u Hrvatsku, prolazimo tunel i Kupreška vrata (1348 m) te izlazimo na Kupreško polje. Stvarno je lijepo, i nije čudo da je toliko opjevano.

Na polju i oko njega niču vikendice i apartmani u doskora napuštenim zaseocima. Cesta se sad cijelo vrijeme spušta. Vidimo obližnji Cincar. Sav je travnat i sigurno pruža izvrstan vidik. Kažu da na njemu ima runolista više od trave. Preko Šuice dolazimo u Tomislavgrad. Podseća me na moj Ivanec, jedino što se unatoč visini (903 m), u zraku osjeća topla blizina mora. Telefonom smo nazvali naše tamošnje prijatelje i dogovorili susret u jednom kafiću. Više nego srdačan susret ostaje pomalo zasjenjen time što zbog poslovnih obveza ovaj put neće biti ništa od zajedničkog uspona. No, ništa zato, s nama će ići osobno predsjednik ovdašnjega planinarskog društva »Orlova stina«. Vremena je malo, a pred nama je još tridesetak kilometara puta do prenoćišta.

Napuštamo Tomislavgrad i odlazimo u smjeru Parka prirode Blidinje. Uskoro napuštam udoban asfalt i polako nestajemo u prašini ceste koja je u ratno vrijeme bila cesta spasa. Spaja Tomislavgrad i Ramu, penje se sve do 1300 m, široka je na mjestima i više od 10 metara, a prolazi duž cijelog Dugog polja i

Na snijegu, s kratkim rukavima

danas je glavna prometnica u Parku prirode Blidinje. Park je osnovan 1995., a uključuje Čvrsnicu, Vran planinu i Dugo polje (dugo je oko 12, široko 2 – 3 km, a sve na visini od oko 1250 metara).

U sutor stižemo do Blidinjeg jezera. S lijeve nam je strane Vran, s desne Čvrsnica, a između njih su cesta i jezero. Nalazimo se na visini od 1183 metra, na jezeru površine 3,2 četvorna kilometra, kojem veličina varira ovisno o količini oborina. Kažu da može presušiti, ali i poplavit. Ima riba, pataka i gnjuraca.

Nastavljamo put po mrkloj noći. Tu i tamo kakvo svjetlo – civilizacija je očito daleko od nas. Usred te pustoši i samoće pojavljuje se kao priviđenje zgrada rasvijetljena kao Las Vegas. Upravo tako i djeluje, kao onaj motel iz poznatoga filma »Od sumraka do zore«. Parkiralište je asfaltirano, iako do prve prave ceste ima više od 30 km, i sve je puno limuzina i terenaca. I sad ono najzanimljivije: objekt je još u izgradnji, i kad konačno bude gotov, izgledat će kao prava alpska kuća prenesena iz Austrije. Zasad je uređeno prizemlje, gdje je i restoran, te prvi kat sa sobama. Drugi je kat djelomično završen, dok su na trećemu skele, a kroviste je također u izgradnji. Tako je u ljeto 2006. izgledao motel-hotel »Hajdučka vrlet«.

Vrh Pločno, najviši na Čvrsnici

Čvrsnica ili Čvrstnica, sa svojih 2228 metara i vrhom Pločnom, treća je po visini planina u BiH. Osim najvišega, ima još desetak vrhova viših od 2000 metara

Zadržavamo se tek nekoliko trenutaka i nastavljamo u tamu prema selu Risovcu, jednom od rijetkih stalnih naselja u planini. Stižemo do bivšega planinarskog doma Risovac, a sada skijaškoga centra. Potječe iz vremena ZOI 84, paviljonskog je tipa, a dograđen je i restoran. U blizini je žičara i ovo je budućnost toga kraja. Ceste su, po pričanju, tijekom zime bolje nego sada, ali već sada ovamo dolazi mnogo naših ljudi iz Dalmacije, pa i iz Zagreba, jer snijega, i to onoga prirodnog, ima više nego dovoljno (osim možda zimi).

Ustajemo s prvim zrakama sunca, doručujemo, pakiramo ruksake, obuvamo cipele za

uspon i odlazimo do mjesta sastanka. Motel još spava, jedino mladi štenci šarplaninci veselo skakuću oko nas. Scena kao iz vestern-filmova. Niska trava i duga cesta. Planina i vrh s ostacima snijega u pozadini. Stvarno prekrasna panorama! Odjednom u daljini prašina na cesti. Crni jahač? Ne, ni slučajno. To je naš vodič, gospodin Slavko, mladić u četrdesetim godinama, očito velik planinarski zanesenjak. Odmah nalazimo zajednički jezik i već smo na putu prema podnožju Čvrsnice.

Automobile ostavljamo kraj jedne vikend kućice. Sa slikovite livade put nas vodi kroz crnogoričnu šumu, a zatim odmah mimo velike

stijene oštro uzbrdo zavojima do jednoga vrlo slikovitog proplanka. Odavde se pruža lijep vidik na cijelo Dugo polje i Vran planinu, na kojoj se prepoznaće nekoliko vrhova viših od 2000 metara (naviši, Veliki Vran, visok je 2074 m).

Ubrzo se put umiruje i staza prolazi visoko-gorskim krasom punim cvijeća. Nigdje nisam video toliko sunovrata kao ovdje: to su doslovno livade sunovrata. Runolista nigdje, iako bi ga također moralo biti. Čvrsnica je inače poznata po endemskim biljnim vrstama.

Gledam prema vrhu. Nadvao se nad okomitom stijenom i snježnim plaštem koji blješti na suncu. Staza nas, međutim, ne vodi izravno prema vrhu, već kruži i skreće ulijevo. Šteta što ne postoji kraća varijanta. Vjerovatno bi bila napornija, ali u Alpama su takve staze vrlo popularne. Staza kojom idemo dostupna je svojim blagim usponom gotovo svakome tko ima imalo kondicije.

Uskoro prolazimo preko prvi krpa snijega, kojega sigurno ima više od jednog metra, te ga upotrebljavamo za osvježenje umjesto sladoleda. Sunce sve jače při i na snježnim dijelovima puta žalim što nemam sunčane naočale.

Došli smo pod sam vrh. Gotovo da ga možemo dohvatići rukom, međutim, tek sad dolazi najteži i najnaporniji dio. Prvo snježna kosina,

a zatim neugodan sipar. Dva koraka naprijed, jedan nazad i tako korak po korak. Izlazimo na greben, a zatim idemo prema vojnom objektu na samome vrhu. Objekt nije ograđen i odmah ga vidim kao budući planinarski dom. Bio bi odlična alternativa planinarskoj kući na Vilincu (1961 m) pod Velikim Vilincem (2116 m), koja je dva puta izgorjela i koja svojom lokacijom na sredini planine čini obnovu neminovnom, prije ili poslije.

Razgledavam zgradu; vrata su otvorena, nekoliko vojnika ubija vrijeme uobičajenim aktivnostima. Nova lica i razgovor s nama razbijaju im dosadu. Susrećemo i nekoliko planinara iz Splita, koji se upravo spremaju na povratak. Odlazim do trigonometrijskoga stupa na kojem piše Pločno – 2228 m.

Pogled se prostire na sve strane, iako bi vidljivost mogla biti i bolja. Vrijeme očito za poslijepodne ima druge planove. Moćno Biokovo i Mosor skrivaju more, Kamešnica kao na dlanu, impresivne bosanske planine... Nazire se Prenj, po mnogima najljepša planina u BiH, a mislim da smo u daljini vidjeli i Bjelašnicu i Maglić.

Kad to gledaš, shvatiš zašto je jedan američki general izjavio da je bivša SFRJ Vijetnam na kvadrat. Planine i doline, pašnjaci i šume,

Planinari iz Ivanca na vrhu Čvrsnice

MAN VITEZ

Vidik s vrha Čvrsnice

rijeke i duboke klisure, sve je to stoljećima služilo za napade i obranu, za namjensku industriju, kao svojevrsna tvrđava za obranu od nekoga i nečega. A ljudi? Oni su oduvijek plaćali visoku cijenu blaga i prokletstva što su ga imali. Sve se plaćalo u krvi i životima. A kad čovjek pogleda tu ljepotu, taj potencijal za planinarstvo, zimske sportove, za mir i uživanje u prirodi – što će vam skupa Austrija i Švicarska. Ali – još je mnogo tih »ali«!

Uslijedio je ručak: špek, jeger i kobasicice uz kruh, luk i kosanu mast – gdje god bili, bez toga smo kao goli na snijegu. Slavko i dečki u uniformama okreću glavama, ali ipak kušaju ponešto od tih delicija.

Silazak ide mnogo brže, a i vrijeme postaje sve nepovoljnije. Iako Čvrsnica obiluje životinjskim svijetom, osobito divokozama, danas očito nisu raspoložene za poziranje.

Do automobila smo pošteno ožednjeli, pa smo opet svratili do motela. Opet dolazimo do makadama, koji se ovdje očito smatra više nego solidnom cestom jer mimo nas juri ostarjeli »pežo« sa 120 na sat, a i ostali automobili voze otprilike 80 – 100. I kome onda treba asfalt? Ali zato prašina doslovno ulazi u svaku poru. Vraćamo se ipak preko Jablanice i Rame jer je tamo bolja cesta.

Nakon okrjepe, opraćamo se od Slavka i odlazimo prema Neretvi. Cesta je stvarno malo bolja, ali prolazi kroz područja teško stradal u ratu. Prolazimo i kroz Doljane, hrvatsko selo poznato po planinarstvu. Prolazimo kroz Jablanicu i nastavljamo prema sjeveru i hidroakumulacijskom jezeru Rami, te dalje prema glasovitom Prozoru, Uskoplju i Bugojnu. Zatvorili smo krug.

Politika je na žalost još uvijek preduboko usađena u život ovdajnjega čovjeka, a ratna stradanja i patnje ostavile su predubok trag. Stoga se mora mnogo toga shvatiti i ljudima progledati kroz prste. No vratimo se planinarstvu! Kad se sjetim samo onih stijena iznad Neretve, već zamišljam kakva bi to penjačka meka bila, recimo u Sloveniji. Ili da usporedimo Bohinjsko i Blidinje jezero – za sada nebo i zemlja. Ali za koju godinu – tko zna! Ni ja ni moji prijatelji nismo još donedavno vjerovali da ćemo ikad u hercegovačke (pazi, Čvrsnica nije bosanska nego hercegovačka!) planine, a evo već sada kujemo planove za posjet Magliću i Prenju, pa i Durmitoru...

Jugoistok Europe sve se više otvara. Svake se godine utiru nove planinarske staze i obnavljaju planinarski domovi, tako da nedirnuta izazovna priroda bosanskohercegovačkih planina postaje sve pristupačnija.

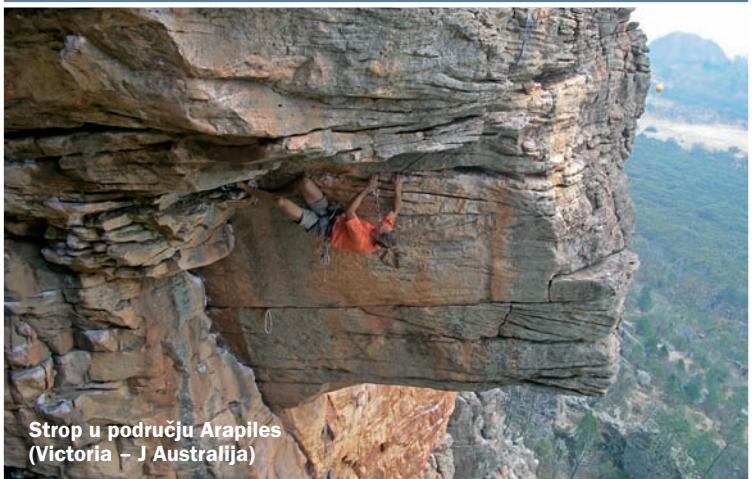
Australske vertikale

tekst i fotografije: **Darko Berljak**, Zagreb

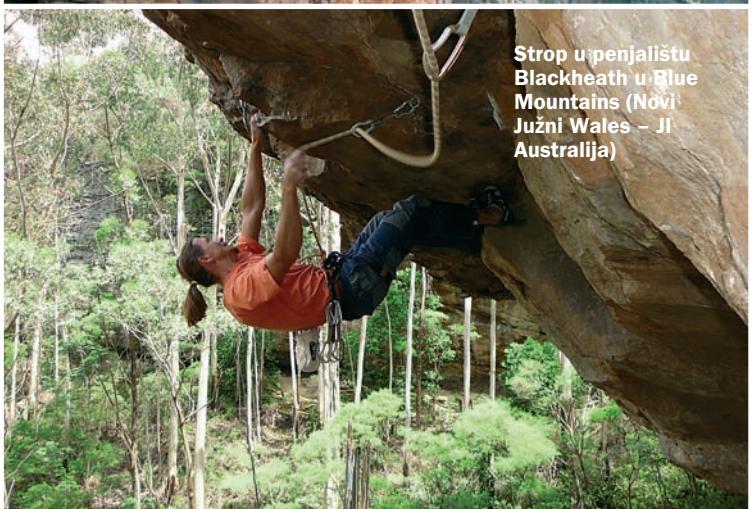

Penjanje po stjeni Organ Pipes na Mt. Wellingtonu na Tasmaniji

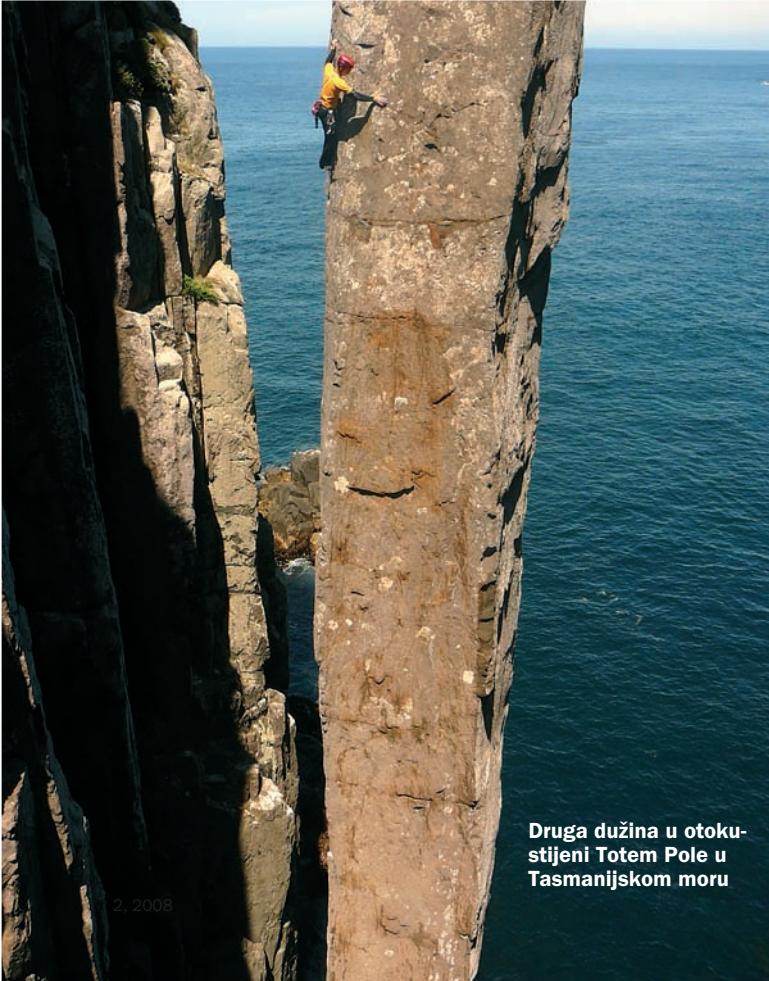
Već dvanaest godina provodi se projekt »Velike stijene svijeta« u kojima je sudjelovalo više od desetak hrvatskih Big Wall penjača. Na sedam ekspedicija ispenjano je mnoštvo smjerova i obvezno bar jedan prvenstveni na svakom kontinentu, osim Antartike. Jedini penjač koji je sudjelovao na svim ekspedicijama je Boris Čujić koji je od 14. 11. do 9. 12. boravio na posljednjem kontinentu tog projekta u Australiji i Tasmaniji s partnerom Ivicom Matkovićem. Darko Berljak je uspone pratio fotoaparatom i DVD kamerom. Evo nekoliko slika s te izuzetno atraktivne penjanjačke pustolovine.

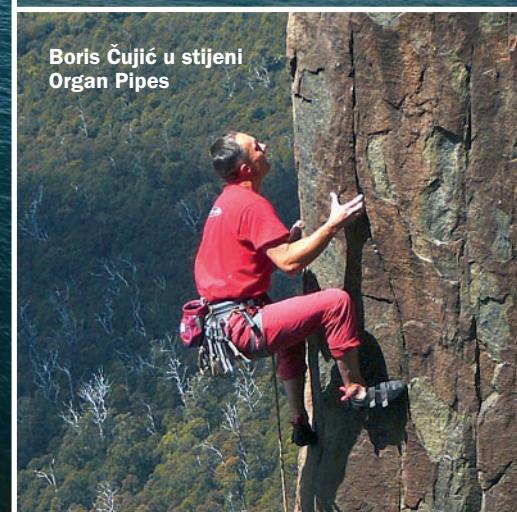
Strop u području Arapiles (Victoria - J Australija)

Strop u penjalištu Blackheath u Blue Mountains (Novi Južni Wales - JI Australija)

Penjanje na morskom
klifu blizu Sydneyja

Druga dužina u otoku-
stijeni Totem Pole u
Tasmanijskom moru

Kazalištari – planinari

Vladimir Jagarić, Zagreb

Nisu planinarili samo liječnici, profesori, grafičari i ljudi ostalih profesija, već su se planinarstvom bavili i kazališni umjetnici. Izdvajamo dvojicu planinara iz najstarijega kazališnog naraštaja: Nikolu pl. Falleru i Arnošta Grunda.

Nikola pl. Faller

Nikola pl. Faller rodio se 1862. u plemičkoj kuriji Pahinsko kod Ivanca, a osnovnu i srednju školu pohađao je u rodnom gradu, te Varaždinu i Zagrebu. Napustivši pravne studije, posvetio se glazbi. Velik je njegov doprinos razvijetu hrvatske glazbe. Bio je dirigent i ravnatelj opere u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu, dirigent simfoničara, koncertni pijanist, dirigent »Kola«, intendant kazališta u Osijeku, dirigent opere »Stagione« u Rijeci i skladatelj. Stalno je nešto radio: pisao glazbene feljtone za novine, vodio osobni dnevnik umjetničkog stvaranja, a bavio se i enigmatikom. Tvorac je moderne hrvatske križaljke. Sekcija »VAZAK« KUD-a željezničara u Varaždinu postavila je povodom 50. obljetnice Fallerove smrti (1988.) spomen-ploču na pročelju njegove rodne kuće u Pahinskom. U njoj se održava i bijenale pod nazivom »Fallerov zagonetački memorijal«.

Pedeset je godina Faller, planinareći ljeti za vrijeme »kazališnih ferija«, sabirao planinsko bilje. Već je u djetinjstvu skupljaо planinsko cvijeće po obroncima zavičajne planine Ivanšice. Preselivši se s roditeljima u Zagreb, upoznaje vodeće hrvatske botaničare: dr. Josipa Schlossera Klekovskog (1808. – 1882.), liječnika, osnivača hrvatske botanike i prvog predsjednika HPD-a, te Ljudevita Vukotinovića (1813. – 1893.), književnika i prirodoslovca. S njima je mladi Faller botanizirao okolicom Zagreba, a najviše po Medvednici. Botanizirao je i s Dragutinom Hircom (1853. – 1921.), koji ga je odveo na Klek, planinu nadaleko poznatu po bogatoj flori. Na ljudicu podno Klečića pronašli su rijetku »bilinu Pedicularis Schlosser«. S Hircom je hodao i terenima Samoborskoga gorja, gdje su skupili veliku zbirku bilja i poklonili je botaničkom zavodu.

U potrazi za biljem Faller je bio i u Gorskem kotaru, na Risnjaku. Vidjevši na stijenama Velikog Bukovca mnogo alpskih ruža, bio je toliko oduševljen da su te stijene poslije prozvali (D. Hirc, M. Šenoa i V. Langhoffer) »Mikulinim stijenama«. Botanizirao je još po Žumberačkoj gori (Sveta Gera), Bjelolasici, kvarnerskim i dalmatinskim otocima – gotovo po svim planinskim predjelima Hrvatske. Bio je i na

Nikola pl. Faller

Lovćenu. Biljke je tražio i planinareći u Visokim Tatrama te mnogim evropskim zemljama (i na Siciliji).

Nije Faller »samo planinar, florist i glazbenik, već svjetski putnik«, napisao je o njemu Dragutin Hirc u Obzoru (1909, br. 101) povodom 25. obljetnice njegova umjetničkog rada.*

Faller je umro 1938. Sahranjen je uz velike počasti u mirogojskim arkadama. Njegovo je ime časno zabilježeno u Spomenici Hrvatskoga planinskog društva 1884., među prvim redovitim članovima HPD-a. Dio sačuvanog Fallero-vog biljnog materijala uklopljen je u Hrvatski herbarij, koji se čuva u Farmaceutsko-biološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Arnošt Grund

Arnošt Grund (Prag, 1866. – Zagreb, 1929.) započeo je karijeru glumca u Pragu, a nastavio je u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu. Pjevao je u operi i opereti, a najviše je igrao u komedijama domaćeg repertoara. Bio je vrlo popularan glumac-komičar – nastupao je i u kabaretskim kazalištima.

U slobodno je vrijeme (»kazališne ferije«), planinareći, usput skupljao leptire. Bio je poznat lepidopterolog. Planinarenje je povezao s istraživanjem faune beskralježnjaka. Obilazio je planinske predjele Velebita, Gorskoga kotača, Medvednica i Samoborskoga gorja. Svoju zbirku leptira obogatio je obilazeći (i noću) okolicu Zagreba, pogotovo područje Podsuša-seda.

Po istraživanju leptira bio je čoven i u inozemstvu. Dopisivao se s najpoznatijim evropskim lepidopterologima. Sve svoje rade pisao je na njemačkom jeziku i objavljivao ih u stranim časopisima. Tiskao je svoje rade i u Glasniku Hrvatskoga prirodoslovnog društva. Grundovo djelo na području istraživanja faune leptira »osnova su za daljnja istraživanja leptira naše zemlje« (dr. Zdravko Lorković). Njegovi rukopisi i zbirku leptira pohranjeni su u entomološkoj zbirci Zoološkog odjela Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja u Zagrebu.

* O Fallera kao planinaru »Hrvatski planinar« objavio je 1992. članak Franje Marciuša pod naslovom »Nikola pl. Faller i planinarstvo« (br. 11-12, str. 261 – 263). Op. ur.

Arnošt Grund

Duhovito je i opširno Grund u dnevniku Novosti (1908, br. 185) opisao svoj izlet na Velebit u društvu zoologa dr. Miroslava Hirtza (1874. – 1944.):

Iz Rijeke do Sv. Jurja putovali su sedam sati, a po osobi »platili su samo 40 novčića«. Do Štirovače, oko 46 km, dopeljali su se na »lojtrenim kolima« konjske zaprege. Odsjeli su u Rogičevoj gostionici. On je imao »tri mlade lijepe kćerke, tri dušice, tri gracie koje ovdje žive u progonstvu, jer na Štirovcu u zimi je šest mjeseci tako visokog snijega da ni štirovačka pilana ne radi«. Od pet dana boravka na Velebitu, jedan su iskoristili za izlet u »nepoznate krajeve«, a to je bilo do vrha Šatorine. Grund se bojao da će na putu susresti medvjeda jer je naišao na »svježe medvedove cape i toaletu«, a na predjelima gdje je bilo sklisko kamenje stavljao je na pete svojih cipela »penjala, steigeise«. Ostale dane boravka gostili su se janjetinom »na tri pečena načina« i lovljenjem leptira i drugih kukaca po štirovačkoj livadi (Hirtz je inače istraživao faunu kralježnjaka).

Sljedeća njihova tura ponovno je bila vožnja »lojtrenim kolima« preko Alana do Jablanca. Putovali su punih sedam sati jer je Grund

povremeno silazio s kola loveći leptire. »Znanstvena ekspedicija« završila je u jablanačkoj gostonici »gdice Franjice Turine«, uz veliku potrošnju hladnog piva, kupanjem u moru, druženjem s domaćim ljudima i mjesnim načelnikom te lovljenjem zalutalih leptira i drugih kukaca.

Kazalištarci i planine

Nije poznato je li tko od kazalištaraca planinario u vremenima koja su slijedila. Ako ih je i bilo, bilo ih je vrlo malo, jer je nedjelja, kad se ide na izlete, za kazalištarce radni dan (probe, predstave). Bilo je kazališnih umjetnika koji su proveli ljetni odmor u pansionima Gorskega kotara, u Skradu i Fužinama.

Legendarna dramska glumica zagrebačkoga kazališta iz »stare garde« hrvatskog glumišta Marija Ružička-Strozzi (1850. – 1937.), koja je odigrala oko 600 glavnih uloga u domaćem i stranom repertoaru, boravila je od 7. do 10. srpnja 1884. s nekoliko kolega glumaca na Sljeme. Taj podatak, s njezinim potpisom, забиљежен je u upisnoj knjizi Hrvatskoga planinskog društva koja se nalazila u Gradskoj kući na Slje-

menu, u prvom planinarskom domu u Hrvatskoj. (Upisna knjiga čuva se u Samoborskom muzeju, u planinarskoj zbirci.)

Za Drugoga svjetskog rata postojala je pri Hrvatskom državnom kazalištu skupina (klapa) mladih glumaca, pretežno sastavljenih od đaka Glumačke škole, koja je često odlazila na nedjeljne izlete na Medvednicu.

Spomenimo još nekolicinu zagrebačkih kazalištaraca-planinara u novije doba. Glumica kazališta »Komedija« i TV-glumica Nada Rocco članica je HPD-a »Vihor« i trenutno jedini kazališni umjetnik koji aktivno planinari. Bila je u austrijskim Alpama, talijanskim Dolomitima i na vrhu Dinare, a njezine su omiljene planine Žumberačko gorje i Velebit (posjećuje ga svako ljeto). Glumac-pjevač Branko Blaće i njegova supruga Vesna Butorac, umirovljena prima-balerina HNK-a, već godinama po mjesec dana ljetuju (kampiraju) na Štirovači, na Velebitu, odakle obilaze obližnje predjele. Od članova kazališta »Komedije« spomenimo još Smiljku Bencet, popularnu »Regicu« iz kultne TV-serije »Gruntovčani«, koja je planinarila po Julijskim Alpama, Zasavskim gorama, a najčešće po

Skupina / klapa planinara pri Hrvatskom državnom kazalištu – Hunjka, travanj 1943.

Smiljka Bencet i Vladimir Jagarić na Pliješu 21. lipnja 1962. godine

Žumberku. Iz »Komedije« je i autor ovoga priloga, koji će sljedeće godine proslaviti 60. obljetnicu planinarenja i redovitoga članstva u HPD-u »Zagreb-Matica«.

Bilo je pokušaja da se u okviru kazališta »Komedija« osnuje planinarsko društvo, što nije uspjelo jer predlagач Društva nije bio kazalištarac.

Aktivna planinarka iz Hrvatskoga narodnog kazališta (HNK) bila je Božena Kraljeva (1904. – 1989.), prvakinja Drame, koja je ostvarila velik broj glavnih uloga, većinom u Shakespeareovim dramama, kao što su uloge Julije (Romeo i Julija), Ofelije (Hamlet), Desdemone (Otelo) i druge. Bila je redovita članica PD-a »Zagreb-Matica« od 1956., a najviše je posjećivala Medvednicu.

Iz HNK-a planinarili su glumac i dugogodišnji »runolistaš« Jurica Dijaković (1921. – 1993.), operni solist Franjo Paulik (1921. – 1995.) i povjesničar kazališta Pavao Cindrić (1924. – 1998.).

U sklopu planinarskih društava djeluju skupine koje obogaćuju planinarsko-društveni život aktivnostima iz područja umjetnosti, a to

su pjevački zborovi, amaterske dramske družine, vokalno-pjevački sastavi, estradni zabavljači, slikari i pjesnici. (U jednom od sljedećih brojeva HP-a slijedi opširniji prikaz planinarskih skupina / klapa.)

Nada Rocco u Dolomitima – Monte Patherno (2700 m)

Godišnja skupština planinarskog društva

dr. Antun Lovrić, Požega

Zimski su mjeseci vrijeme održavanja godišnjih skupština planinarskih društava. Godišnja skupština može biti izvještajna i izborna. Brojni razlozi mogu nametnuti potrebu održavanja izvanrednih (prijevremenih) skupština, radi rješavanja stanovitog problema, ili izbornih, kad to zahtijeva kadrovska potreba.

Iskustvo s brojnim godišnjim skupštinama pokazuje da postoji velika raznolikost načina održavanja, glede dnevnog reda, vođenja, skupštinskih tijela, izvješća društvenih tijela, načina izbora društvenih tijela i predsjednika, rasprave itd. Na žalost, u nekim se društвima ukorijenila i praksa da se skupštine ne održavaju redovito, što je jednostavno nedopustivo.

Evo nekoliko smjernica o tome kako bi trebala izgledati dobro organizirana skupština u planinarskom društvu.

Skupštinu priprema upravni odbor (izvršni odbor), a sazivaju je predsjednik i tajnik društva. U pozivu članovima društva moraju biti navedeni mjesto održavanja skupštine, nadnevnik i vrijeme početka te prijedlog dnevnog reda skupštine. Neka društva u dodatku pozivu pozivaju članove na uplatu članarine, a neka dopisuju i druge obavijesti (npr. o društvenoj veselici, večeri i sl.). Korisno je članovima društva barem za izbornu skupštinu poslati i poslovnik o radu godišnje skupštine, kako bi na vrijeme znali svoja prava i obvezе na skupštini.

Skupština društva (izvještajna ili izborna) započinje himnom društva (ako je društvo ima), potom pozdravnim riječima predsjednika društva, te njegovim prijedlogom radnog predsjedništva (od tri do pet članova), koje će voditi skupštinu, zatim zapisničara i ovjerovitelja zapi-

snika (dva). Slijedi glasovanje o prijedlogu, a potom izabrano radno predsjedništvo preuzima vođenje skupštine s izdvojenog dijela prostorije (obično prednjeg). Zahvaljujući se na izboru, predsjednik u ime predsjedništva daje na glasovanje prijedlog dnevnog reda, a nakon njegova usvajanja obavlja se izbor skupštinskih tijela: verifikacijskog povjerenstva (praktično je da članovi pri ulazu u prostoriju evidentiraju svoju nazočnost, a predstavnik povjerenstva će po prikupljenim podacima izvijestiti skupštinu o tome može li ona pravomoćno odlučivati o svim društvenim pitanjima; dovoljna je natpolovična većina ukupnog broja članova planinarskog društva s pravom glasa), zatim kandidacijskog povjerenstva (samo kad se održava izborna skupština ili prilikom popune društvenih tijela) i, napokon, izbornog povjerenstva koje provodi izbor (samo za izbornih skupština).

Nakon izbora skupštinskih tijela (verifikacijskoga, kandidacijskog i izbornog povjerenstva), predsjednik radnog predsjedništva prozvat će redom dužnosnike društva da izlože svoja izvješća; tajnik društva o radu društva (djelatnostima) u protekljoj godini, blagajnik o finansijskom poslovanju, predsjednik nadzornog odbora o pregledu finansijske dokumentacije i stanju računa, predsjednik suda časti o radu toga tijela... Neka društva običavaju da i pročelnici odbora, sekcija, klubova (npr. gospodarskog odbora, markacijske, speleološke sekcije i sl.) izvješćuju skupštinu o svom radu. Nakon izloženih izvješća, prikladno je da se skupštini obrate gosti na skupštini (župan, gradonačelnik, načelnik, izaslanstva drugih planinarskih društava i dr.).

Poslije toga se članovi društva pozivaju na raspravu o izvješćima podnijetima skupštini.

Dobro je potaknuti raspravu, osobito o problemskim temama u društvu. Nakon rasprave, izvješća treba usvojiti, odnosno glasovati o njihovu prihvaćanju.

Sljedeća točka dnevnog reda mora biti program rada za iduće razdoblje. Većina društava iznijet će samo plan izleta, što nije dostatno. (Primjera radi, požeški planinari, uz raspored društvenih izleta po mjesecima i vodiče, uključuju u godišnji program rada markiranje planinarskih putova, radne akcije na održavanju planinarskih kuća, planinarsku školu, visokogorske pohode, višednevne ture, planinarske priredbe (Papučki jaglaci, Martinje u Požegi), finansijski plan i dr. Usvojeni program rada i finansijski plan postaju društvena obveza za članstvo i dužnosnike društva.

Ako je posrijedi izborna skupština, nakon usvojenog programa rada slijedi razrješenje dotadašnjih društvenih dužnosnika, a potom će izborni povjerenstvo predložiti nove dužnosnike društva i društvena tijela: predsjednika i dopredsjednika društva, upravljački (izvršni) odbor, nadzorni odbor i sud časti. Broj članova u pojedinim tijelima reguliran je statutom društva. U pravilu dotadašnji upravljački odbor predlaže listu kandidata, ali ih može predlagati i skupština. Slijedi glasovanje o predsjedniku i dopredsjed-

niku društva, upravnom (izvršnom odboru), sudu časti, nadzornom odboru...

I, pri kraju, a nakon izbora, običaj je da se novoizabrani predsjednik društva u ime društvenih tijela i svoje osobno ime zahvali skupštini (članovima društva) na ukazanom povjerenju.

Nakon održane skupštine, na konstituirajućoj se sjednici upravnog (izvršnog) odbora izabiru tajnik i blagajnik društva, pročelnici odbora i sekacija, kroničar društva i drugi dužnosnici društva.

Izvještajna skupština okončava se usvajanjem programa rada i finansijskoga plana. Kad je potrebna kadrovska popuna nekoga društvenog tijela, postupak je isti kao i za izbornu skupštinu.

Tako, eto, rade »prava« planinarska društva, ali osim njih postoje i društva »na papiru«, koja jednostavno ne mogu održati svoju godišnju skupštinu. Pitanje njima: znaju li da uz akt osnivanja postoji i akt brisanja iz registra planinarskih društava? I još jedno pitanje: može li se poplava novih planinarskih društava zaustaviti uvidom u zapisnike s godišnjih skupština i u broj članova tih planinarskih društava? U povijesti planinarstva postojala su stroga pravila kojih su se društva morala pridržavati. Danas nije tako i čini se da je krajnje vrijeme da se nešto promijeni.

Nad Vugrovcem

Jasna Žagar, Sesvete

Na pitomim brežuljcima Sesvetskoga prigorja, samo šest kilometara sjeverno od Sesveta, istočnih vrata grada Zagreba, smjestio se Vugrovec. Prvi se put spominje još 1201. godine u ispravi kralja Emerika, kojom on nalaže »razvod međah imanjah kaptolskih«.

Čini se da je Vugrovec do prve polovice 13. stoljeća pripadao zagrebačkom kaptolu. Međutim, kad je zagrebački biskup izgubio Medvedgrad, koji je štitio njegove posjede pod Medvednicom, kao novo središte odabrana je prastara Vugra. Na tom je posjedu krajem 13. stoljeća izgrađena utvrda, a podno utvrde niknulo je novo naselje, koje je u vrijeme biskupa Mihajla dobilo niz povlastica i status slobodnoga kraljevskoga grada. Unatoč tome, Vugrovec je zbog niza okolnosti zaostao u razvoju te je zapravo ostao selo.

Ugodno je, gotovo prohладno ljetno jutro. Nakon niza neizdrživo sparnih srpanjskih dana kolovoz se opet čini ljupkim, a šetnje ugodnima. Iako su se oblaci razvlačili noćašnjim nebom, čini se da će dan biti sunčan i vruć. Ljetna je snenica uljuljala selo pa tek u nekom dvorištu kljucka pijetao, u drugom zalaje pas, dok se lijeni mačak razvlači u dubokoj travi pored puta.

Na samom križanju staroga sajmenog puta crkva je svetog Franje Ksaverskog. Župnom je crkvom postala odredbom biskupa Maksimilijana Vrhovca. Potječe još s početka 18. stoljeća. Kroz niska drvena vrata uđoh u samotnu tišinu. Svetac zaštitnik bdije s glavnog, a Blažena Djevica Marija i sveti Josip s djetetom Isusom s postranih oltara. Jutarnji Očenašek i Zdravamarija za zdravlje, sreću i mir. Nevoljko izađoh i prepustih crkvu prvim nedjeljnim misnicima. Mir počiva nad farofom – župnim

JASNA ŽAGAR

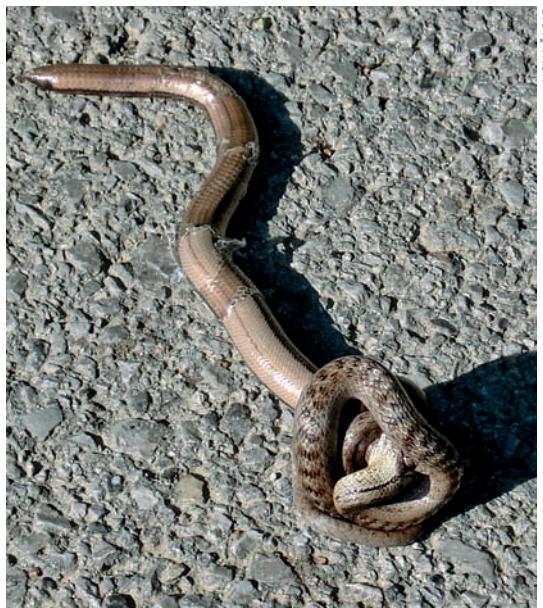
Planinarski dom »Vugrovec« – dom sa zanimljivom prošlošću

dvorom koji je dao izgraditi u baroknom stilu sam biskup Vrhovac. U njemu su sačuvani vrijedan crkveni arhiv, inventar i biblioteka. Počiva u hladu goleme jasena.

Pogledah prema nebu pa zaustavih pogled na brežuljku Kocilu. Uvijek mi je bila draga ona grobljanska kapelica iz 14. stoljeća što se stisnula na vrhu. Ona je bila prva, još u vrijeme kad je župa svetog Mihalja bila feudalni posjed zagrebačkog biskupa. Stara zidanica otmjeno treperi u modrini i zelenilu jutra. Lagano joj se prišuljaj kroz žamor tek probuđene prirode. Nekako je tiha i neobično hladna. Tri kamene stube vode u predvorje sa sivim gotičkim svodovima i podom ispod razine zemlje. Teška drvena vrata prijeće ulazak u unutrašnjost kapelice. Ključanice nema. Tek se jedna poprečna starinska greda, što se nazire ispod prošupljenog okvira vrata, opire sili kojom nastojah osloboediti prolaz. Osjećam ustajali zadah vlage i svježinu stoljetnoga kamena, koji cijelom zdanju daju ozračje tajanstvenosti. S ovog se mjesata širi vidik na cijeli razvučeni vugrovečki kraj, sa slasnim voćnjacima, mirisnim vinogradima, cvjetnim vrtovima i livadama.

Ponesena bojama jutra lijeno koračam silazeći s brežuljka. Cikorija, šumska iglica i jarebika stenu pod naletima vjetra, koji se meni čini sasvim ugodnim. Jastreb mi kružeći jasnim nebom u potrazi za lovinom odvlači pozornost, pa umalo ne vidjeh sliku što je do sada ne imah prilike vidjeti. Ogromno mi iznenađenje prijeći shvatiti kakva se to borba odvija pred mojim očima, dok u grlu osjećam stezanje, a žilama mi se šire hladnoća i led. Riđovka – pomislih – ubija sljepića i učinih pogrešku istraživača početnika, što u silnom uzbudjenju ne prepozna smukulju.

Smukulja je jedna od naših najmanjih zmija. Naraste do svega osamdeset ili devedeset centimetara. Naseljava suha područja obrasla grmljem i svijetlim šumama, krševite obronke i vino-grade pa ne čudi da smo se srele baš ovdje. Kreće se polako, ali zato u opasnosti bijesno grize. Pri tome iz izmetnih žlijezda ispušta izlučevinu neugodna mirisa. Za čovjeka je neotrovna i potpuno neopasna. Dobro se penje i po potrebi dobro pliva. Hrani se prvenstveno gušterima, drugim zmijama i miševima.

JASNA ŽAGAR

Smukulja i sljepić

Sljepić je pak beznogi gušter koji samo izgleda poput zmije. Zdepast i spor, naraste do pedeset centimetara duljine. Živi na vlažnim livadama i u šumama i prava je dnevna životinja. Grabežljivac je, hrani se životinjama sporigim od sebe, a to su kišne gliste, puževi i neki kukci. Potpuno je bezopasan i ljudi ga ubijaju bez ikakva razloga.

A sada je eto i sam postao lovina. U očima mu vidim strah i agoniju umiranja, dok bespomoćno leži u snažnom zagrljaju spretnijeg i snažnijeg lovca. U rep mu je zarinula otrovne zube, dok se cijelim tijelom ovija oko njega pa ga steže i guši, čekajući da otrov počne djelovati. Pojest će ga tek kad bude mrtav. On se trzne u posljednjem grču, a ona se spretno izvije i zarine mu zube duboko u vrat. U trenu postade klupko nejasnih smedih točkica duž leđa i sivog trbuha pa se čini da se klupko tako zapetljalo da ga ni najveštije ruke ne bi mogle raspetljati, a onda se opet odmota pa podigne glavu i gleda ga bijesno svojim zmijskim očima. Srcolika šara na glavi, što sliči na krunu, dala joj je ime *Coronella* – okrunjena. Hladna, otmjena, neopisivo lijepa.

Ja se u prirodne zakone ne smijem miješati, ali pomislih na odlasku, da si ugrijem ozeble ruke i srce, kako li će onaj zapisan na papiru

Vidik s puta Vugrovec – Lipa prema središnjem dijelu Medvednice i vrhu Sljemenu

riješiti slučaj u kojemu je jedna rijetka i posebno zaštićena zmija pojela jednog ugroženog i posebno zaštićenog guštera.

U mislima, dok premećem nogu pred nogu ka kraju moga današnjeg puta, opet se vratih u povijest. Malo je poznato da je u Vugrovcu u 18. stoljeću bila otvorena »štikarska« škola. Osnovao ju je biskup Petretić, a iz nje su potekla prelijepa misna ruha. Neki stanovnici Vugrovnca i danas nose prezimena ili nadimke svojih predaka koji su po zvanju bili štikari.

I tako, lagatom šetnjom po vugrovečkom kraju, stigoh do planinarskog doma. Smjestio se na brežuljku ponad Vugrovnca, svega 235 metara iznad mora. Bio je nekoć biskupski majur te je služio za stanovanje upravitelju biskupskog imanja. Potječe iz 18. stoljeća. Oko njega su vidljivi ostaci parka i povиen zaravanak na kojemu je navodno bio grad. Grad su sagradili kmetovi tlakom. Zgrada je za planinarske potrebe preuređena 1951. godine i početna je točka Planinarskog puta Medvednicom. U vrijeme Domovinskog rata u domu su boravili prognanici, a planinarima je vraćen 2001. Čini mi se da vapi za obnovom, baš kao i krezube drvene klupe i smežurani stolovi, što se skupa

sa mnom odmaraju u hladovini vremešne lipe. Davno je ocvala, ali njezin opojni miris osjećam i sad. Priča se da su vugrovečke stoljetne lipe bile zasađene još u ono davno doba blaženog Augustina, a narod je vjerovao da njihovo lišće ima posebnu ljekovitu moć.

Vjetar šumori krošnjama oraha, breze i jasena. Dok ušuškana promatram zelene pri-gorske kletice kako trepere na suncu i vjetru, slušam tišinu kako žubori oko mene. »Tako je tiho, da šutnju je čuti« – zapisao je Dragutin Domjanić lutajući ovim bregovima u potrazi za kakvim novim, još nezapisanim stihom. U spomen na omiljenog pjesnika dječje kulturno-umjetničko društvo iz Vugrovnca nosi njegovo ime. Tek nekoliko koraka dalje, iz davnoga biskupskog perivoja, pruža se pogled na Sljeme i toranj kroz rudlavo zelenilo kud oko seže.

Vjetar mrmori krošnjama, trava leluja liva-dama, grozdovi mirišu u kletima. Duša počiva gledajući kako:

*Tamo daleko Planina se plavi,
Voćnjak se rasu, u prodoli travne
Spušta se šuma.– Da l' živu još tamo
Priče ko nekad u proljeti davne?*
(Dragutin Domjanić)

Put

Sakib Kliko, Jajce, Bosna i Hercegovina

Zelja za putovanjem je nepresušna, kao potreba za vodom, kruhom i zrakom. Putovanje je hodanje iz grada na ledinu, s ledine u grad, iz grada u grad. Putovanje je i hodanje planinskim bespućem. To je stalna potjera za dušom onog što pohodimo.

U planini dušu ima sve – čovjek, kamen, stoka, cvijet, voda, koliba – sve živo i neživo čini dušu planine. Tamo je čovjek ne samo u potjeri i traganju, nego u pravoj hajci za dušom planine i za svojom dušom.

Ta hajka često zna dovesti čovjeka u nezgodne trenutke, trenutke kad stvarno uspije pronaći svoju dušu i zbog toga požali proklinjući samoga sebe. Tako sam i ja jednom prilikom, obilazeći crnogorske planine, krenuo na put u jedan od onih dana kad putnici ne odbiru putovanje ako ih na to ne tjera velika nevolja.

Moji me domaćini, gorštaci iz obitelji Aleksić iz Pašinog polja, odvraćaše, no ja čvrsto odlučih krenuti dalje u potjeru. Iz tjestaste magle nazirahu se pokisle jele polegle pored blatnjavog puta kao umorna karavana. Plastovi sijena i usamljeno stijenje stvarahu sablasnu sliku, sliku nekog drugog svijeta. Put ne mogoh ni nazrijeti, osim u svojoj glavi.

Gorštaci me odvraćaše od puta, nudiše mi utočište u svom domu kao najrođenijem. No, shvativši da sam jedan od onih ludih i tvrdoglavih hajkača, sa zebnjom su ponavljali: »Sretno rode. Ne zaboravi, to je Sinjajevina i preko nje se ne ide osim u velikoj potrebi. Ako ti, rode,

ne krene, vrati se. Naša kuća je i tvoja kuća.« Lukavo sam zahvaljivao i ne pomisljavajući odustatи.

Pritisnut teretom naprtnjače, ozbiljna lica, odvažno i dostojanstveno sam zagrabilo putom. Isto onako, kao kad bih, Bog zna po koji puta, poveo grupe na slična putovanja, uvijek siguran da ćemo dosegnuti zadani cilj. Gle, i sad osjećam iza sebe prijatelje, kao da čujem njihove glasove koji se pretvaraju u šapat, šapat nepovjerenja. Ma ne, to se meni samo čini. Oni su mi uvijek vjerovali, barem ispočetka. I sad bi, samo da su tu.

Gazim i ne osvrćem se. Lako pratim put potrebom ugažen i siguran sam da me vodi tamo kamo naumih – Gomile, Veliki Pečarac, katuni Zaglavak i Velika provalija, sve do crkve Ružice. Zavirujem u tuđe duše, od svake ponešto ukradem i bogatim svoju. Nižu se susreti »prvog reda«.

Konačno sam na Crvenom ždrijelu, vratima Sinjajevine, idući od Šaranskog polja. Umoran, gladan, mokar, promrzao, uzneniren. Pred prvim susretom s planinom za koju sam davno pročitao da je istovremeno i topla i divlja. Bože, čudne li usporedbe!

Umorne, ali poslušne noge, donesoše me do Jelića katuna. Tu ni cigaret duhana udaljen od Crvenog ždrijela. Novi susret i nove priče. Ponovno me odvraćaju od moje nakane. A moje želje, umjesto da splahnu, bivaju još veće, jače. Sjedim i jedem. Suludo. Divljački otkidam komade hrane promrzlim prstima. Da me

* Sakib Kliko iz Jajca jedan je od autora koji su svojim nadahnutim člancima punili stupce našeg časopisa u vrijeme dok je časopis nosio naslov »Naše planine« i bio zajedničko glasilo Planinarskog saveza Hrvatske i Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine. Kliko je u ratu koji je bjesnio u BiH ostao bez svega – ostali su mu samo ljubav za planine i uspomene na davną planinarsku lutanju. Uredništvo »Hrvatskog planinara« prošle mu je godine, dobrotom sada već pokojnog Marijana Wilhelma, poslalo na dar tridesetak godišta »Naših planina« za njegovu planinarsku knjižnicu, a on nam se odužio člankom kojim iznova progovara o svojim planinarskim lutanjima i propituje dušu čovjeka – planinara. (Ur.)

netko sa strane promatra pomislio bi kako barem tri dana nisam ništa jeo. Ili da jedem posljednji put, kao pred smrtnu kaznu. I meni je sve to izgledalo čudno, no ne pridavah tome nikakvog značenja. Želio sam dalje, dalje. Kuda? U uzavreli vještičin lonac.

Ne znam što je to, ali ponovno vidim svoje prijatelje. Sad su nepovjerljivi, što obično nisu. Obraćam im se i savjetujem da se mene drže, mene slijede. Noge dobro nose. Pamet treba da vodi noge – izgovarao sam kao što bih po običaju činio na našim putovanjima. »Samo gazite u moje stope!« – bile bi zadnje riječi prije polaska i oni bi tada, kao i sada, šutke kretali, svatko sa svojim mislima.

Bećim oči, naprežem sva čula kako bih mogao slijediti slabo ugaženu stazu. Nigdje traga od planinarskih oznaka i prave staze. To što ja činim nije svatko u stanju, govorio sam sebi, jer planina i nije za svakoga. U nju ne ulazi tko je ne poznaje, a po ovakvom danu baš nitko.

Bilo mi je žao što su magle ovako stisnute i što ne mogu nikome iza sebe reći: »Čak tamo ču vas izvesti, tamo dovesti, na one prijevoje što ih vidite!« Podigao sam oči i gledao klekadinu po visovima, a iza nje zid od magle. Svuda je ležala tišina. Prolazim između ponikava, uspijnjem se vododerinama skačući s kamena na kamen, idući, čini mi se prema vrhu Pećarca. Ne samo čini mi se, već siguran sam to je prava staza što me vodi baš gore na vrh.

Već dugo, dugo hodam i morao bih biti blizu, ako ne i na samom vrhu. Osjećam umor i hladnoću i žđ. Neodoljivo mi se spava. Čini mi se da čak i pomalo dremnem. I čuda! Netko je prošao tu prije mene. Ne tako davno. Vjerujem da ču ga stići ako malo požurim. Ta, mogu ja to, mogu i hoću. Treba mi društvo. Ubija me ova olovna samoča.

Luda li čovjeka! Kuda je pošao? Čvrsta je koraka, ljudeskara. U stope mu mogu stati. Pa taj se kamen klima, a on stao na njega. Ovaj je ludi od mene. Što li je ovdje stajao? Znam, nije siguran ni u sebe ni u put. Govorim ja pravo, nije planina za svakoga. A ovaj, taj je stvarno lud. Pameti on nema koliko kokoš. Živ on majci bio, pa makar i budala, ali u planinu neka ne plazi kad je dan ovakav. Bolje mu je kod kuće ostati i prebirati grah. Samo da mi je sustići ga!

Dao sam se sada u potjeru za tim čovjekom, a ne znam ni kamo ide, ni što je naumio. Čak sam zaboravio svoj cilj i naum. Stadoh da se pribere i prozovem. Tu sam gle! Jurim trag nekog luđaka. Zašto? Sagnem glavu k zemlji da bolje razmislim, kao da od zemlje očekujem odgovore na svoja pitanja. Vidim trag onog ispred sebe. Jest, stvarno je lud kao i ja. I cipele ima iste kao moje. Otiskujem par svojih donova da se uvjerim – istina, potpuno iste k'o moje. Taman kad pomislih da mi je žeće pojuriti ovog putnika ispred sebe, nešto mi sinu u glavi i oko nje, k'o ona svjetlost oko glave svetaca. Ta nema tog ludeg od mene! Jer ne samo da sam planinom po ovom vremenu gazio, nego sam skoro sat vremena ganjao i sustizao samog sebe i pri tome njega – sebe korio koliko li je lud i udaren.

Osjećam znoj, curi mi niz čelo. Odakle po ovom studenom vjetru znoj? I dlanovi mi se znoje. »Eee, pametnjakoviću, hajde da sad vidimo tko je za planinu i za koga je planina!?
– kao da čujem glas svojih prijatelja što ga vjetar odnekud donosi. Ma ne, ne bi oni mene ni sada prozivali. O, Bože, Bože! Što mi je sad činiti?

Svjestan sam, a za to mi ne treba puno pameti ni hrabrosti, da se odavde moram izvući. »Pusti tog luđaka ispred sebe«, govorio sam si, »i kreni onamo kamo si naumio.« Ali kojim se putem ide tamo? Recimo do katuna Zaglavak? Sjetih se riječi svojih prvih učitelja u planini. Govorili su da u ovakvima nezgodama valja ići samo niz strminu i niz vodene tokove. Ali gdje je ovdje voda? I kuda niz strmo, kad je ovo planina k'o mjesecjeva površina? Nekud ipak moram!

Krenem niz prvu padinu pa što bude. Što li sad vodi moje noge, pamet to sigurno nije. I ne zadugo, evo me u jednom dolu. Možda silazi s vrha? Da pokušam! Nema tu ni snijega ni stopa onog moga što ga proganjah. Žurim niz dô kao da točno znam kud vodi put i razmišljam o svojim prijateljima s kojima sam prije dva dana završio jedno uspješno putovanje. Oni su sad sigurno u Dubrovniku, ako ne već tamo, na putu su do tamo. Osjećam neku toplinu pri pomisli na to.

Iz tih me misli trže klepet zvona s vrata ovce ili goveda. Nisam još siguran, no vjerujem da uz njih moram naći i ljudsko stvorene. Dozi-

vam, pitam ima li koga. Blaženi Bože, koje li radosti i nemira u mom tijelu, kad začuh ljudski glas.

»Kako se zove ovo ovdje?« – upitah.

»Sinjajevina, rode, sve ti je ovo Sinjajevina.«

»To, znam, ali ovaj predio ovdje?« – novinarski sam uporan u postavljanju pitanja ne bih li saznao svoj položaj. Zanijemio čovjek kao da sam mu štogod, nedaj bože, opsovao, pljusku mu dao. U nadi da ipak još nešto saznam, upitah: »Odakle si ti, rode?«

»Iz istočne Bosne, od Goražda. Ovdi čuvam ovce i usput kupim lišaj sa stinja. More se zarađit.«

Luda li čovjeka, pomislih u sebi. Danas mi baš ništa ne polazi za rukom. Ovaj ovdje, kao ni ja koji sam prvi put ovdje, ništa ne zna. Sjetih se Zaglavka i doviknuh odozdo iz dola, snažno kao da me inače neće čuti iz ove magle: »Rodeee, a gdje mu ga dođe Zaglavak?«

»Evo ravno, pravo gdje ja rukom pokazujem!«

Majko moja, luda li čovjeka, nit' vidim nje- ga, nit' njegovu ruku, a ni on mene. Dozivamo

se kao u snu. Kad sam sve ovo vrijeme lutao, još ēu se popeti do ovog čovjeka da vidim kuda je ruku usmjерio.

Sav zadihan stigh do njega pokisla kao miš i zatekoh ga kako struze lišajeve s kamenja. Pozdravih se s neznancem, upoznasmo se i potom ga opet zasuh svojim pitanjima.

»Gdje mu ga, rode, dove taj Zaglavak, gdje Velika provalija, gdje Ružica, a gdje Žabljak?« – riješih da zagazim tamo kamo je najbliže. I pošto mi je čovjek, Nezir, sve objasnio, shvatih da sam ponovno krenuo u pravcu Žabljaka, baš tamo odakle podđoh. Zaglavak je sasvim na drugu stranu ovog uzvišenja. Na rastanku mi čovjek uvjerljivo reče da Zaglavak nije moguće mimoći ako se slijedi staza na kojoj mi sada ljudujemo. »Fala, rode!« – sto sam puta na rastanku ponovio.

Zgranuto palim cigaretu, danas sam ih skoro potpuno zaboravio. I dok sam iz sebe snažno otpuhivao i posljednji dim koji se mijesao s parom iz mog daha, ugledao sam kolibu i spasonosan planinarski crveni krug što uokviruje bijelu točku koja eto znači kraj ovome mom lutanju i početak novom putu.

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA U 2007. GODINI

pripremio: **Zdenko Kristijan**, Samobor

U subotu 22. prosinca 2007. Komisija za planinarske putove HPS-a na prigodnoj je svečanosti podijelila priznanja za 2007. godinu: 35 posebnih priznanja i 22 visoka priznanja, a prvi puta je dodijeljeno najviše priznanje Hrvatske planinarske obilaznice za 150 obidenih vrhova. Uz pročelnici Komisije Jasnu Kosović i povjerenika za HPO Zdenka Kristijana skup je pozdravio doprdsjednik HPS-a Tomislav Čanić, koji je ujedno primio posebno priznanje HPO. Na dodjeli u Domu HPS-a bili su skoro svi pozvani, bez obzira na zimsko vrijeme.

Najviše priznanja (11) primili su članovi »Kamenjaka« iz Rijeke, a zatim »Zagreb-Matica« (7). Tri društva su primila po 6 priznanja: »Japetić«, Samobor, »Željezničar«, Zagreb i »Runolist«, Oroslavje.

Administraciju HPO vodio je Zdenko Kristijan od 2000. do 2007., osim 2002. kada je to obavljao Bernard Margitić. Od 2008. izdavanje značaka i priznanja preuzima Ronald Schreiner, član PD »INA Bjelolasica«, Zagreb i član Komisije za pl. putove HPS-a.

Na kraju su pojedini sudionici dali prijedloge o HPO-u, a skup je završio prigodnim domjenkom.

ALAN ČAPLAR

Doprdsjednik HPS-a Tomislav Čanić, pročelnica Komisije za planinarske putove Jasna Kosović i Zdenko Kristijan, koji je sedam sezona vodio evidenciju o HPO-u

Posebna, visoka i najviše priznanja Hrvatske planinarske obilaznice dodijeljena su u Domu HPS-a 22. prosinca 2007.

Priznanja u 2007. godini (1. 1. 2007. – 31. 12. 2007.)

PLANINARSKO DRUŠTVO	B	S	Z	P	V	N	UK
1. Kamenjak, Rijeka	10	10	7	6	5		38
2. Zagreb-Matica, Zagreb	12	7	4	6	1		30
3. Dubovac, Karlovac	9	9					18
4. Japetić, Samobor	4	5	1	1	2	3	16
5. Željezničar, Zagreb	3	3	2	2	3	1	14
6. Ivančica, Ivanec	3	4		4			11
7. Svilaja, Sinj	2	2	2	2	1	1	10
8. MIV, Varaždin	4	3	3				10
9. Glas Istre, Pula		2	4		2		8
10. Obruč, Jelenje	1	1	2	2	1	1	8
11. Mosor, Split	1	2	2	2			7
12. Lipa, Lipik	1	1	2	2			6
13. Runolist, Oroslavje				3	3		6
14. Zanatlija, Zagreb	3	1	1	1			6
15. Bilo, Koprivnica	2	2			1		5
16. Šumar, Zagreb	3	1					4
17. Dirov brijeg, Vinkovci	2	2					4
18. Kapela, Zagreb itd.	1	1	1	1			4
Ukupan broj priznanja u 2007.	84	63	38	35	22	11	253

Slijedi 5 društava s 3 priznanja, 12 s 2 i 12 s jednim priznanjem. Na popisu je ukupno 46 planinarskih društava, od Orašja i Vinkovaca do Dubrovnika. Prvi put u popisu se javljaju: »Čičak« Oraše (BiH), »Zmajevac«, Novska, »Bijele stijene«, Mrkopalj, »Klek«, Ogulin te »Vihor« i »ZET« iz Zagreba. U 2006. godini dodijeljeno je ukupno 121 priznanje, a u 2007. godini broj dodijeljenih priznanja se podvostručio.

Popis obilaznika koji su primili priznanja u 2007. godini

Brončana značka (25 KT)

344. Ivica Benić	Dubovac, Karlovac	362. Božidar Dragišić	Velebit, Zagreb
345. Boris Gazić	Kamenjak, Rijeka	363. Zlatko Kolarić	Zagreb-Matica, Zagreb
346. Ema Hofer	MIV, Varaždin	364. Zdenko Rosić	Zagreb-Matica, Zagreb
347. Branko Hofer	MIV, Varaždin	365. Mario Miščenić	Opatija, Opatija
348. Dubravko Hofer	MIV, Varaždin	366. Milan Šoštarić	Japetić, Samobor
349. Denis Vranješ	Mosor, Split	367. Damir Horvat	Zagreb-Matica, Zagreb
350. Mirko Harmina	Susedgrad, Zagreb	368. Juraj Vrbanac	Zagreb-Matica, Zagreb
351. Željko Vinković	Bilogora, Bjelovar	369. Dragica Dražić	MIV, Varaždin
352. Hrvoje Grgurić	Bijele stijene, Mrkopalj	370. Gordana Dömötörffy	Japetić, Samobor
353. Ana Hanžek	Belecgrad, Belec	371. Vidan Janjić	Čičak, Oraše, BiH
354. Božena Dugi Popović	Zagreb-Matica, Zagreb	372. Patrik Prskalo	Lisina, Matulji
355. Hrvoje Peharnik	Vihor, Zagreb	373. Dragica Skender	Stanko Kempny, Zagreb
356. Matija Peharnik	Vihor, Zagreb	374. Vinko Marošević	Lipa, Lipik
357. Tatjana Prpić	Kamenjak, Rijeka	375. Mirjana Golob	Platak, Rijeka
358. Saša Cagarić	Kamenjak, Rijeka	376. Ivan Golob	Platak, Rijeka
359. Sandra Zelenika	Kamenjak, Rijeka	377. Sanja Katić	Dubovac, Karlovac
360. Fehim Buševac	Kamenjak, Rijeka	378. Damir Butina	Dubovac, Karlovac
361. Mirjana Badovinac	Dubovac, Karlovac	379. Roman Čaplar	Željezničar, Zagreb
		380. Tatjana Kodžoman	Svilaja, Sinj

381. Elias Mihalić
 382. Nikolina Kušter
 383. Josip Dolovski
 384. Igor Popović
 385. Jasna Domitrović
 386. Dražen Domitrović
 387. Darko Ožetski
 388. Ivan Valio
 389. Davor Augustin
 390. Monika Dakić
 391. Dalibor Dakić
 392. Alen Ljubelj
 393. Zlatko Becić
 394. Renata Borković
 395. Draženka Majdak Kutičić
 396. Deni Danica Ferenčak
 397. Berislav Mijić
 398. Lana Vlah
 399. Zvonimir Vlah
 400. Kristina Ferenčak
 401. Mihaela Ferenčak
 402. Jasna Žagar
 403. Tomislav Mikulandra
 404. Željka Buševac
 405. Boris Buljan
 406. Mileva Jordan
 407. Jadranka Bistričić
 408. Zvonko Lovreković
 409. Franjo Janković
 410. Filip Cvetković
 411. Tomislav Gašparić
 412. Gorana Pecirep
 413. Stanko Kresović
 414. Branko Rajer
 415. Nataša Bojanjac
 416. Brankica Koprivnjak
 417. Ivan Antolić Soban
 418. Višnja Krusić
 419. Nikola Nišević
 420. Božidar Šoštar
 421. Adam Šoštar
 422. Dr. Šukrija Šeremet
 423. Darko Krusić
 424. Srećko Sekušak
 425. Vjekoslav Komadina
 426. Ante Debeljak
 427. Ljubica Bubić-Filipi

Japetić, Samobor
 Dugi vrh, Varaždin
 Dugi vrh, Varaždin
 Obruč, Jelenje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Dubovac, Karlovac
 Zmajevac, Novska
 Dubovac, Karlovac
 Dubovac, Karlovac
 Željezničar, Zagreb
 Dirov brije, Vinkovci
 Bilo, Koprivnica
 Zanatlja, Zagreb
 Šumar, Zagreb
 Šumar, Zagreb
 Šumar, Zagreb
 Zanatlja, Zagreb
 Zanatlja, Zagreb
 Lipa, Sesvete
 Dirov brije, Vinkovci
 Kamenjak, Rijeka
 Svilaja, Sinj
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Željezničar, Zagreb
 Međimurje, Čakovec
 Japetić, Samobor
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Željezničar, Zagreb
 Međimurje, Čakovec
 Japetić, Samobor
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Dubovac, Karlovac
 Lipa, Sesvete
 ZET, Zagreb
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Klek, Ogulin
 ZET, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Vrapče, Zagreb
 Vrapče, Zagreb

Srebrna značka (50 KT)

207. Ema Hofer
 208. Branko Hofer
 209. Dubravko Hofer
 210. Ksenija Franulović
 211. Denis Vranješ
 212. Mirko Harmina
 213. Ivan Dömötförfy
 214. Ivica Benić
 215. Željka Barić
 216. Žarko Fištrek
 217. Saša Cagarić
 218. Gordana Dömötförfy
 219. Slavko Cukon
 220. Loredana Cukon
 221. Mladen Dijačić
 222. Nevenka Ilijanić
 223. Vinko Marošević
 224. Dragica Knežević
 225. Vesna Čaplar
 226. Ana Čaplar
 227. Krešimir Ožanić
 228. Tatjana Kodžoman
 229. Damir Horvat
 230. Juraj Vrbanac
 231. Igor Popović
 232. Jasna Domitrović
 233. Mirjana Badovinac
 234. Željko Horvat
 235. Željka Mikulandra
 236. Neven Kursar
 237. Monika Dakić
 238. Dalibor Dakić
 239. Zdenko Rosić
 240. Elijas Mihalić
 241. Zoran Vejić
 242. Igor Nađ
 243. Zlatko Becić
 244. Mladen Vedriš
 245. Dalia Posarić
 246. Milena Bošnjak
 247. Deni Danica Ferenčak
 248. Boris Gazić
 249. Željka Buševac
 250. Fehim Buševac
 251. Zlatko Kolarić
 252. Draženko Fabijanić
 253. Tatjana Prpić
 254. Sandra Zelenika
 255. Rudolf Rukavina
 256. Narciso Tomasi
 257. Stanko Kresović
 258. Ivan Novak
 259. Dominik Svilić
 260. Tin Svilić
 261. Dražen Svilić
 262. Josip Lazar
 263. Darko Kos

MIV, Varaždin
 MIV, Varaždin
 MIV, Varaždin
 Mosor, Split
 Mosor, Split
 Susedgrad, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Dubovac, Karlovac
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Japetić, Samobor
 Glas Istre, Pula
 Glas Istre, Pula
 Dubovac, Karlovac
 Dubovac, Karlovac
 Lipa, Lipik
 Japetić, Samobor
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Željezničar, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Svilaja, Sinj
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Obrač, Jelenje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Dubovac, Karlovac
 Degenija, Zagreb
 Kamenar, Šibenik
 Kamenar, Šibenik
 Dubovac, Karlovac
 Dubovac, Karlovac
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Svilaja, Sinj
 Dirov brije, Vinkovci
 Dirov brije, Vinkovci
 Kapela, Zagreb
 Bilo, Koprivnica
 Bilo, Koprivnica
 Zanatlja, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Željezničar, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Šumar, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Lipa, Sesvete
 Dubovac, Karlovac
 Dubovac, Karlovac
 Dubovac, Karlovac
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec

264. Božidar Šoštar
 265. Adam Šoštar
 266. Biserka Ulipi
 267. Katija Vlahušić
 268. Vjekoslav Komadina
 269. Mirjana Pavlcić

- Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Željezničar, Zagreb
 Dubrovnik, Dubrovnik
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Međimurje, Čakovec

114. Zoran Vejić
 115. Branko Gerić
 116. Deni Danica Ferenčak
 117. Herman Slamenik
 118. Nevenko Kraševac
 119. Fehim Buševac
 120. Ksenija Franulović
 121. Alisa Čalić

- Svilaja, Sinj
 Obruč, Jelenje
 Zanatlija, Zagreb
 Zavižan, Senj
 Runolist, Oroslavje
 Kamenjak, Rijeka
 Mosor, Split
 Kamenjak, Rijeka
 Željezničar, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Mosor, Split
 Željezničar, Gospic
 Runolist, Oroslavje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Lipa, Lipik
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Ivančica, Ivanec
 Lipa, Lipik
 Zagreb-Matica, Zagreb

Zlatna značka (75 KT)

135. Uroš Marčić
 136. Ema Hofer
 137. Branko Hofer
 138. Dubravko Hofer
 139. Tomislav Popović
 140. Silvana Holubek
 141. Ana Čaplar
 142. Tatjana Kodžoman
 143. Helena Furdek
 144. Stevica Furdek
 145. Martin Henc
 146. Igor Popović
 147. Jasna Domitrović
 148. Stjelko Bačić
 149. Nevenka Bačić
 150. Đorđe Tovrlaža
 151. Zoran Vejić
 152. Branko Gerić
 153. Deni Danica Ferenčak
 154. Herman Slamenik
 155. Loredana Cukon
 156. Slavko Cukon
 157. Fehim Buševac
 158. Damir Plešnik
 159. Ksenija Franulović
 160. Denis Vranješ
 161. Alisa Čalić
 162. Draženka Fabijanić
 163. Žarko Fištrek
 164. Ljiljana Jagić
 165. Tatjana Prpić
 166. Saša Cagarić
 167. Nikola Holubek
 168. Tomislav Čanić
 169. Milan Vujnović
 170. Žarko Roček
 171. Vinko Marošević
 172. Vjekoslav Komadina

- Kamenjak, Rijeka
 MIV, Varaždin
 MIV, Varaždin
 MIV, Varaždin
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Željezničar, Zagreb
 Svilaja, Sinj
 Vinica, Duga Resa
 Vinica, Duga Resa
 Kapela, Zagreb
 Obruč, Jelenje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Glas Istre, Pula
 Glas Istre, Pula
 INA Bjelolasica, Zagreb
 Svilaja, Sinj
 Obruč, Jelenje
 Zanatlija, Zagreb
 Zavižan, Senj
 Glas Istre, Pula
 Glas Istre, Pula
 Kamenjak, Rijeka
 Grafičar, Zagreb
 Mosor, Split
 Mosor, Split
 Kamenjak, Rijeka
 Željezničar, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Kamenjak, Rijeka
 Susedgrad, Zagreb
 Željezničar, Gospic
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Lipa, Lipik
 Lipa, Lipik
 Zagreb-Matica, Zagreb

Posebno priznanje (100 KT)

102. Zdenko Godec
 103. Stanko Popović
 104. Uroš Marčić
 105. Anđelko Sojč
 106. Tomislav Popović
 107. Silvana Holubek
 108. Ana Čaplar
 109. Tatjana Kodžoman
 110. Martin Henc
 111. Igor Popović
 112. Jasna Domitrović
 113. Đorđe Tovrlaža

- Zagreb-Matica, Zagreb
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Kamenjak, Rijeka
 Runolist, Oroslavje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Željezničar, Zagreb
 Svilaja, Sinj
 Kapela, Zagreb
 Obruč, Jelenje
 Zagreb-Matica, Zagreb
 INA Bjelolasica, Zagreb

114. Ronald Schreiner
 115. Bernard Margitić
 116. Željko Tancer
 117. Zlatko Ivančić
 118. Branka Kireta
 119. Jadranko Popović
 120. Ena Mrakužić
 121. Nina Mrakužić
 122. Željko Mrakužić
 123. Ivica Kodžoman
 124. Jadranko Stilinović

- INA Bjelolasica, Zagreb
 Željezničar, Zagreb
 Priroda – PBZ, Zagreb
 Japetić, Samobor
 Japetić, Samobor
 Obruč, Jelenje
 Jastrebarsko, Jastrebarsko
 Jastrebarsko, Jastrebarsko
 Jastrebarsko, Jastrebarsko
 Svilaja, Sinj
 Japetić, Samobor

Visoko priznanje (125 KT)

125. Žarko Dömtörffy
 126. Ivana Kolar
 127. Alan Čaplar
 128. Tatjana Kodžoman
 129. Branko Kokolić
 130. Andrija Pinjušić
 131. Berislav Banek
 132. Andelko Sojč
 133. Loredana Rojnić
 134. Vladimir Rojnić
 135. Nevenko Kraševac
 136. Tomislav Pavlin
 137. Fehim Buševac
 138. Stjepan Hanžek
 139. Alisa Čalić
 140. Uroš Marčić
 141. Žarko Fištrek
 142. Saša Cagarić
 143. Josipa Belina
 144. Mario Maršanić
 145. Ivanka Končevski
 146. Zlatko Matković

Najviše priznanje (150 KT)

126. Ronald Schreiner
 127. Bernard Margitić
 128. Željko Tancer
 129. Zlatko Ivančić
 130. Branka Kireta
 131. Jadranko Popović
 132. Ena Mrakužić
 133. Nina Mrakužić
 134. Željko Mrakužić
 135. Ivica Kodžoman
 136. Jadranko Stilinović

Ukupna statistika priznanja (21. 5. 2000. – 31. 12. 2007.)

PLANINARSKO DRUŠTVO	B	S	Z	P	V	N	UK
1. Željezničar, Zagreb	49	34	23	23	14	1	144
2. Zagreb-Matica, Zagreb	40	22	15	13	4		94
3. Japetić, Samobor	29	20	12	11	6	3	81
4. Kamenjak, Rijeka	20	14	8	7	6		55
5. MIV, Varaždin	17	13	13	8	4		55
6. Dubovac, Karlovac	25	17	4				46
7. Dugi vrh, Varaždin	17	10	8	5	3		43
8. Obruč, Jelenje	9	7	7	7	5	1	36
9. Ivančica, Ivanec	10	8	4	4			26
10. Ericsson N. Tesla, Zagreb	9	6	4	4	2		25
11. Jastrebarsko, Jastrebarsko	8	5	3	3	3	3	25
12. Stanko Kempny, Zagreb	8	6	3	3	3		23
13. Glas Istre Pula	6	6	6	2	2		22
14. Bilo, Koprivnica	8	5	3	2	1		19
15. Runolist, Oroslavje	4	4	4	4	3		19
16. Susedgrad, Zagreb	6	4	3	2	2		17
17. Svilaja, Sinj	4	3	3	3	2	1	16
18. Kamenar, Šibenik	5	5	3	2	1		16
19. Mosor, Split	5	3	2	2			12
20. Lisina, Matulji	6	2	2	2			12
21. Vinica, Duga Resa	4	4	3	1			12
22. Zanatlijka, Zagreb	5	2	2	2	1		12
23. INA Bjelolasica, Zagreb	3	3	2	2	1	1	12
24. Gradina, Konjščina	5	3	2	1			11
25. Željezničar, Gospic	4	3	2	1			10
26. Dilj gora, Slavonski Brod	2	2	2	2	2		10
27. PK Hrv. Iječnič. zborna, ZG	2	2	2	2	2		10
itd.							
Sva priznanja 2000. – 2007.	427	269	172	136	74	11	1089

Na popisu su ukupno 82 planinarska društva, 76 iz Hrvatske, 5 iz Slovenije i 1 iz BiH. U ukupnom poretku i dalje je na prvom mjestu HPD Željezničar iz Zagreba, a u 2007. godini HPD »Zagreb-Matica« je izbilo na drugo mjesto, prestigavši HPD »Japetić« iz Samobora. PK »Kamenjak« iz Rijeke skočio je s 11. mesta u 2006. godini na četvrtu mjesto i dostigao HPD »MIV« iz Varaždina s istim brojem priznanja. PD »Dubovac« iz Karlovca je šesto i prestiglo je HPD »Dugi vrh« iz Varaždina. HPD »Ivančica« iz Ivana se s 12. popelo na 9. mjesto. Značajan skok, za skoro 20 mjesata na tablici ima 17. HPD »Svilaja« Sinj i 19. HPD »Mosor«, Split.

Kratice u tablicama:

- B = Brončana značka (25 KT)
- S = Srebrna značka (50 KT)
- Z = Zlatna značka (75 KT)
- P = Posebno priznanje (100 KT)
- V = Visoko priznanje (125 KT)
- N = Najviše priznanje (150 KT)
- UK = Ukupno

Napomene:

1. Nevenka Ilijanić iz PD »Dubovac« (vidi srebrna značka br. 222), upisano prezime kod brončane značke br. 226 je: Nevenka Kijanić, ispravno je: Ilijanić
2. Helena Makarić (brončana br. 222 i srebrna br. 127) promjenila je prezime u Furdek (vidi zlatnu značku br. 144.)
3. Nikola Holubek iz HPD »Japetić« (brončana br. 146) je preseljenjem upisan kao član PD »Susedgrad«, Zagreb
4. Narciso Tomasi (brončana br. 66) preseljenjem iz Pule u Rijeku upisao se u PD »Kamenjak«, Rijeka. (vidi srebrnu značku br. 256)

IZLOŽBA »MOJI DOŽIVLJAJI HIMALAJE«

U petak 28. prosinca 2007. u Varaždinu je otvorena izložba radova »Moji doživljaji Himalaje«, akademске slikarice Jelene Dabić, sudionice hrvatske ženske alpinističke ekspedicije »Cho Oyu 2007.«. Na izložbi je izloženo dvadesetak crteža i akvarela nastalih nakon povratka iz Himalaje. Jelena Dabić rođena je 1981. godine, a 2006. diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi prof. Ante Rašića. Dosad je izlagala na dvadesetak skupnih i samostalnih izložbi.

Svoj je doživljaj Himalaje, osim izloženim slikama, zabilježila nadahnutim riječima tiskanim u katalogu izložbe: »Zapanjujuće je koliko sam nijansi bijele boje snijega upila i omirisala, oblaci su me zapanjivali svojim nevjerljivim oblicima i bojama, a nebo je mijenjalo takve duboke tonove plave boje kakve je nemoguće zamisliti. Promatrajući tu divljinu, okruglost, pustoš i hladnoću, a istovremeno i neopisivu ljepotu, sveobuhvatnost i snagu, teško je bilo oteti se osjećaju da sam bliže Bogu. Stavljeni u tu ledenu pustoš upijala sam ljepotu jednostavnosti koju samo priroda može napraviti. Iskustvo i inspiracija kojima sam ispunila svoje biće u Himalaji promijenilo me duboko i potpuno. U meni su otvorena nova prostranstva... stvaralačka prostranstva.«

Alan Čaplar

Otvorene izložbe Jelene Dabić u Varaždinu

SKUPŠTINA HPD »ANTE BEDALOV«, KASTEL KAMBELOVAC

U Kaštel Kambelovcu 26. studenoga 2007. održana je izborna skupština HPD-a »Ante Bedalov«. Na skupštini su bili nazočni dogradonačelnik Petar Boljat i predsjednik mjesnog odbora i vijećnik Tone Renić, predsjednik koordinacijskog planinarskog odbora Dalmacije i predsjednik planinarskog saveza Kninsko-šibenske županije prof. Ante Juras, predsjednik HPD-a »Malačka« Petar Penga te predsjednici PK-a »Split«, HPD-a »Prpa«, Baške Oštarije, HPD-a »Mosor«, Split i naš član i predstavnik HGSS-a Miro Jurinović.

Yakovi u baznom logoru na Himalaji - akvaren Jelene Dabić

JOSIP PEŠA

Mnoštvo mladih na Velom vrhu, najvišem vrhu Kozjaka

Za predsjednika društva ponovno je izabran Josip Peša. Za dopredsjednike izabrani su Tomislav i Mario Tadin, a za tajnicu Maristela Popović-Dageta.

U proteklom četverogodišnjem razdoblju svečano je obilježena je 25. obljetnica djelovanja Društva. Središnje akcije društva svake godine su pohod po putu »Kolijevkom hrvatske državnosti« i »Planinarski maraton« preko svih vrhova Mosora. Po trasi »Kolijevke« prošli su brojni osnovnoškolci – iz ukupno osam škola s prostora Splitsko-dalmatinske županije (podijeljeno je oko 250 majica sa znakom »Kolijevke«). Sve manifestacije pratili su televizija, novine i časopisi (»Matica«, »Večernji list«, »Oslobodenje«, »Hrvatski planinar« i dr.).

Društvo ima razvijenu suradnju s većinom planinarskih društava u Hrvatskoj, a naročito s HPD »Kamenar«, HPD »Malačka«, HPD »Mosor«, PK »Split« i PD »Imber«. Društvo je sudjelovalo u izradi zemljovida Kozjaka, a surađuje se i s udrugom »Čačvina«

oko projekta »Spasimo utvrdu Glavaš«. U idućem razdoblju, glavna zadaća bit će obnova planinarske kuće »Pod Koludrom«.

Josip Peša

GODIŠNJA SKUPŠTINA HPD »PRPA«

Planinarska udruga »Prpa« održala je 15. prosinca 2007. redovnu godišnju skupštinu u svojem domu pod Basaćom na Baškim Oštarijama. Ni mečava s orkanskom burom nije sprječila vjerne članove iz Kaštela, Splita i Zagreba da dodu na Velebit u dogovoren vrijeme. Snježno nevrijeme ipak je djelomično pokvarilo plan – bilo je, naime, nemoguće održati misu za pokojne planinare u kapelici Gospe od Velebita.

Vrijeme održavanja skupštine baš u prosincu nije posve slučajno. Okupljanje planinara o sv. Luciji pre raslo je u tradiciju, pa je to ujedno i prigoda da se rezimiraju događanja u ovoj i prave planovi za iduću godinu. U prostorijama planinarskog doma Ivica Fumić priredio je izložbu fotografija, a o aktivnostima udruge u 2007. godini izvjestili su Vlado Prpić i Darko Gavrić. Na području srednjeg i južnog Velebita najviše se radilo na održavanju planinarskih staza. U blizini doma velikim zalaganjem članova sagrađena je kapelica koja je posvećena Gospu od Velebita. Tije-

WWW.IZFOTELJE.COM
WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM
Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS **Veliki izbor**
WWW.LAPIS-PLUS.HR Odjeće, obuće, torbi
TEL:01/4668-785 ruksaka, noževa, kompasa, dalekozora

YUKON **PRO-LUX** **FAST AIM** **SIMMONS** **WEEVER** **Paco** **LP BlackBird**

kom godine u njoj je održano nekoliko misnih svečanosti, a otvorenju je nazičio alpinist Stipe Božić.

Članovi splitske podružnice društva, u čijem sastavu je i nekoliko pripadnika HGSS-a, kao i vrijedni Kaštelani markirali su stazu preko Kamešnice i tri staze na Troglavu. Radilo se i na izradi skloništa na Kamešnici (kontejner), uz potporu članova planinarskog društva »Kamešnica« iz Livna. Članovi »Prpe« sudjelovali su također u uređenju putova na Dinari, Mosoru i Pelješcu. Za voditelja podružnice na skupštini je izabran Drago Grubač.

Planovi za 2008. godinu više su nego ambiciozni. Splećani u srpnju planiraju uspon na Mont Blanc, a pripreme su već u tijeku. Nastavljaju se poslovi oko održavanja planinarskih staza. U dogovoru s HPS-om i Parkom prirode Velebit namjeravamo prikladno urediti početak Premužićeve staze na Stupačinovu (razmišlja se o uređenju nadstrešnice ili manje kućice

s knjigom za upis i pečatom radi evidentiranja planinara koji prolaze Premužićevom stazom). Ove godine postavljat ćemo i smjerkaze koje je već izradio Tonči Rinčić iz Kaštel Sućurca. Ideja ima još, a koliko će se toga učiniti, izvjestiti ćemo na kraju godine.

Vlado Prpić

IZLOŽBA PLANINARSKIH SLIKA U GLIPTOTECI

Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu priredio je u Gliptoteci (Medvedgradska ul. 2) izložbu slika člana PD Novi Zagreb Vladimira Pfeifera, poznatog fotografa žive i nežive prirode. Izložba je otvorena do 15. veljače, a izloženo je pedesetak izabranih fotografija prirodnih riječnosti, dobar dio iz hrvatskih planina. Tiskan je i katalog s reprodukcijama te razglednice s izabranim motivima.

prof. dr. Željko Poljak

KALENDAR AKCIJA

9. 2.	Planinarski maskenbal u Velikoj Velika	HPD 'Sokolovac 1898', Požega
17. 2.	Izlet po Pazinskom planinarskom putu Pazin - Stari Draguć - Borut	PD 'Pazinka', Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
17. 2.	8. zimski uspon na Bjelolasicu Begovo Razdolje - Bjelolasica	HPD 'Bijele stijene', Mrkopalj Stanislav Horaček, 051/833-429, s.horacek@inet.hr
23. 2.	Tragom prvog izleta varaždinskih planinara Presečno - Varaždinske Toplice	PD 'Ravna gora', Varaždin Zlatko Smerke, 042/741-433, 091/58-27-673 Marijan Fabetka, 098/659-250
1. - 2. 3.	Kolijevkom hrvatske državnosti Kozjak	HPD 'Ante Bedalov', Kaštel Kambelovac Josip Pejša, 021/221-402, 091/73-08-109
2. 3.	Žene u planinu Kamenjak na otoku Rabu	PD 'Kamenjak', Rijeka Vedran Grubelić, 091/89-65-552, pdkamenjak@gmail.com
2. - 3. 3.	»Kolijevkom hrvatske državnosti« Međgan - Klis - pl. dom Putalj i pl. kuća Pod Koludrom	HPD 'Ante Bedalov', Kaštel Kambelovac
5. - 10. 3.	Put zdravlja - otočni put mirisa i boja Osorščica na Lošinju	PK 'Osorščica', Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Marčela Badurina, marcela.badurina@jadranka.t-com.hr
9. 3.	Proljetni izlet u Sijaset Senj - pl. kuća "Sijaset"	PD 'Zavižan', Senj Ana Lopac, 098/97-08-873

Vrhunac
outdoor oprema

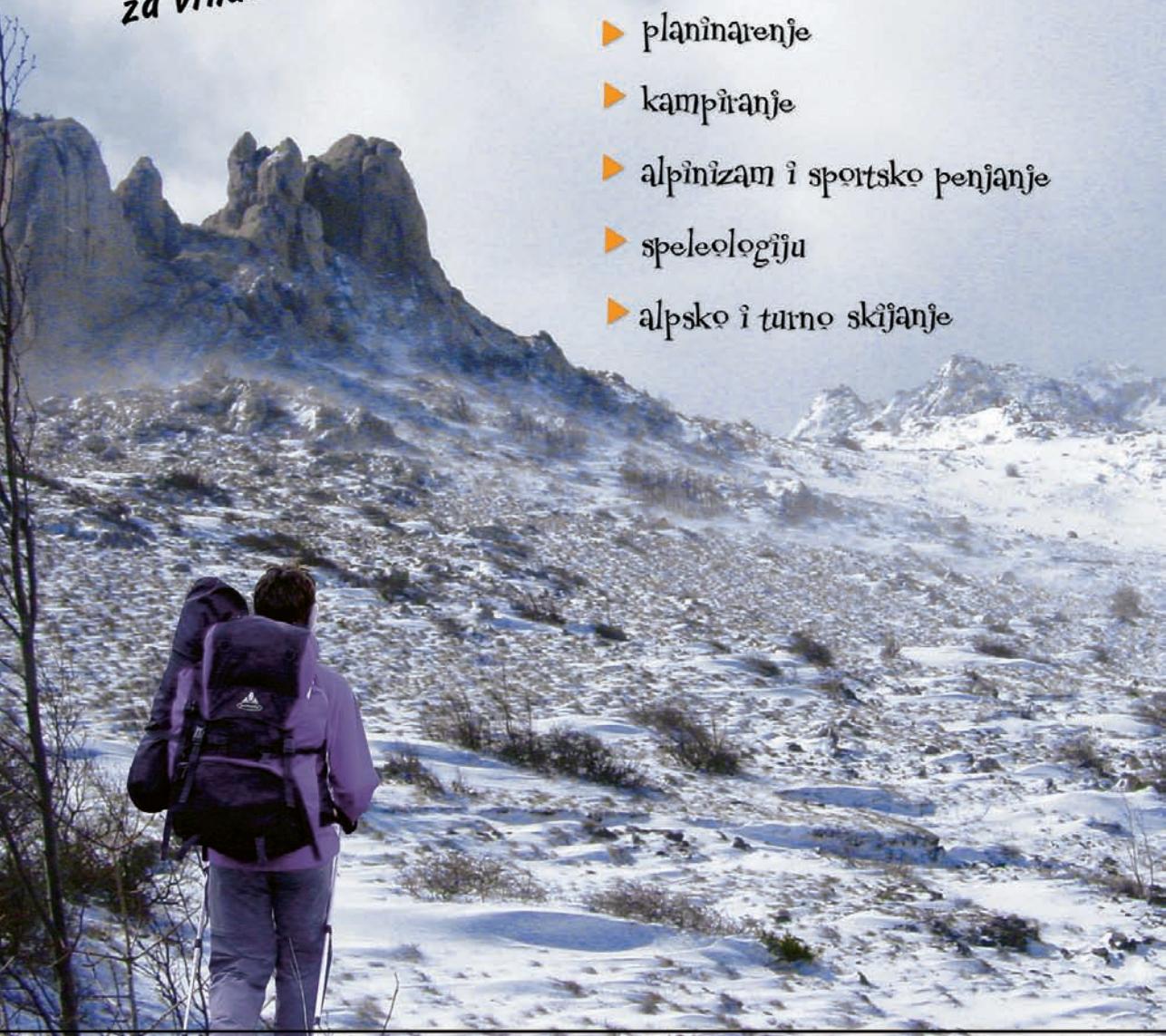
Zagreb: Vlaška 78, tel: +385 1 4572 323,
Rijeka: Janeza trdine 9, tel: +385 51 315001

Pro Montana

e-mail: vrhunac@vrhunac.hr
www.vrhunac.hr

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI:

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust **-10%**
a na jednokratno plaćanje karticama **-5%**